

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING
„OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kosteloze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Leest dit, belangrijk! — Het Informatie-Bureau der Vereeniging „Oost en West”. — De Utrechtsche Jaarbeurs — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften. — I. Uit de Europeesche Pers. — II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Nagekomen Berichten. — Ingezonden — Nieuwe uitgaven — Berichten der Afdelingen. — Van onze Adverteerders. — Mededeelingen. — Bestemd voor uitzending in Ned. Indië — In Nederland aangekomen verlofgangers. — Met pensioen. — Mutatiestaat van 31 Augustus tot 7 September 1932.

LEEST DIT, BELANGRIJK!

Sedert 26 Mei 1932 verschijnt regelmatig elke week in het „Koloniaal Weekblad”, onder hoofd „Crisis-Steuncomité voor Ned.-Indië”, een bericht betreffende de vorming in Nederland van een crisis-steuncomité voor Indië, onder leiding van den heer Ch. J. I. M. Welter, oud-Minister van Koloniën en oud-Vice-President van den Raad van Ned.-Indië. Zoals bekend mag worden verondersteld, beoogt dit comité, waarvan ook onze Voorzitter deel uitmaakt, hulp te verlenen aan de talrijke door den crisistoestand in Indië getroffen gezinnen onder de verschillende bevolkingsgroepen, door daarvoor gelden te verzamelen en deze over te maken aan het te Batavia gevestigde Centrale Comité voor steun aan werkeloozen.

Het Nederlandsche comité is dankbaar voor hetgeen het voor dit doel mocht ontvangen, maar is nog lang niet voldaan, daar er, ook in Indië, in de economische omstandigheden helaas nog geen verbetering te bespeuren is, het aantal door de crisis getroffen daar te lande nog immer toeneemt en er dus veel geld nodig is om landgenooten en inheemschen, die buiten schuld gedwongen werkeloos en dus zonder inkomsten zijn geraakt, te beschermen en te behoeden voor ondergang.

Het is daarom, dat het Hoofdbestuur andermaal een beroep doet op de afdelingsbesturen om zooveel mogelijk bekendheid te geven aan den nooddrift van zoolven in Indië en het doel van het Steun-Comité te bevorderen.

Voorts worden de leden, onder wie vele oud-Indisch gasten, die vroeger in Indië zulke voorspoedige jaren hebben gekend, jaren, welke of met pensioen beloofd zijn of waarin gespaard kon worden voor den lateren rusttijd in Nederland, aangemoedigd om voor de Indische Crisis-slachtoffers hunne bijdragen te doen toekomen aan het Crisis-Steuncomité voor Indië te 's Gravenhage, wiens giro No. is: 198000.

Ook op de giro-rekening No. 14574 van het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West” kunnen gelden voor hetzelfde doel worden gestort of bijgeschreven.

Hoe meer ge geeft, des te vruchtbaarder kan het steunwerk in Indië zijn, maar iedere bijdrage, hoe klein ook, is natuurlijk welkom. Laat U dus niet weerhouden om, indien Uwe financiële omstandigheden U niet veroorloven een groot bedrag te geven, slechts een kleinigheid af te staan: vele kleinen maken toch immers één groote!

Stelt niet uit tot morgen, wat ge heden doen kunt; vult dus spoedig Uw girobiljet in ten gunste van een van beide bovengenoemde rekeningen van den Rijks-giro-dienst of — wat nog beter is — verklaart U bereid, indien zulks U mogelijk is, tot wederopzeggens toe, iedere maand een bepaald bedrag voor de noodlijdenden in Insulinde af te staan. Velen in Indië, die welvaart gekend hebben, doch thans behoeftig zijn geworden en met groote bezorgdheid de toekomst tegemoet zien, zullen U er dankbaar voor zijn.

HET HOOFDBESTUUR.

Het Informatie-Bureau der Vereeniging „Oost en West”.

VERSLAG OVER HET JAAR 1931/1932
(in verband met den economischen toestand van Ned. Oost- en West-Indië).

door
H. J. A. RAEDT VAN OLDENBARNEVELT.
(Vervolg.)

De Rijkseenheid van 15 Juni 1932 No. 37, bldz. 279, teekent bij de openingsrede van den Gouverneur van Suriname op 10 Mei j.l. aan, dat ondanks alle besparing op de uitgaven, het h.i. niet wettigt de begroting van het Landbouw-proefstation met ongeveer f50.000.— te verminderen, van ongeveer f147.000. tot f98.000, dat wil zeggen, met ongeveer één derde.

Suriname is een landbouwland, dat in de aller-eerste plaats een goed geoutilleerden landbouwvoorlichtingsdienst noodig heeft. Door gebrek aan voldoende geldmiddelen, waarmee Suriname voortdurend te kampen heeft, schiet de outillage van het proefstation te kort, van welke kennis en deskundigheid de individueele leden van den staf ook mogen zijn. Hierdoor valt ook een gemis aan systeem te constateeren, waarbij meermalen hoogst nuttige proefnemingen moeten worden stopgezet, wijl spoedeisend werk de arbeidskracht van dit personeel vereischte. Een van de redenen, waarom Suriname, met al de vruchtbaarheid van zijn grond, economisch nog steeds zoo achterlijk is, is juist dit gebrek aan een goeden landbouw-voorlichtingsdienst, waardoor daartegenover Nederlandsch-Indië een zoo roemrijke plaats in de wereld heeft kunnen verwerven op landbouwkundig gebied.

De Koloniale Staten zouden nog veel verder willen gaan door het Proefstation heelemaal af te schaffen. Dit zou Suriname nog meer achteruitzetten en een nekslag voor den grooten landbouw beteekenen, die toch nog altijd de eerste plaats op landbouwgebied in dit gewest inneemt.

Het bewoonde gedeelte van de kolonie Suriname is ± 1000K.M.². Het gecultiveerde gebied beslaat voor den grooten landbouw ± 13.000 H.A. en voor den kleinen landbouw ± 25.000 H.A. uiterst exclusief beplant.

Wij willen ter oriëntering hier nog even aantekenen, dat het zielental van Suriname was eind 1930 133.651
Het vermeerderde in 1931 met 2.567

Zoodat eind 1931 de bevolking bedroeg 136.218
Hierbij komen nog:
Boschnegers 17.242
Indianen 2.428

19.670

Alzoo totale bevolking eind 1931 155.888

In deze bevolking waren begrepen 72.258 immigranten, te weten: 31.502 Javanen en 36.756 Br.-Indiërs.

Zie: De Economische toestand van Suriname in 1931, Verslag uitgebracht door de Vereeniging voor Handel en Nijverheid in Suriname. D.A.G. Paramaribo.

Van belang achten wij ten slotte, hier andermaal onder de algemeene aandacht te brengen, dat in de Algemeene Vergadering van Zaterdag 2 Juni 1928 van het Nationaal Verbond tot Kolonisatie-Bevordering van Suriname en andere Nederlandsche Gewesten, een Emigratiefonds gesticht is met het doel kolonisatie in Suriname te bevorderen, zoodra de gronden daartoe gereed zijn en de hygiënische toestand dit veroorlooft. Deze plannen nader uit te werken werd opgedragen aan de heeren J. J. B. J. Jérôme Bouvy, Backershagenlaan 18, Wassenaar, als voorzitter; P. J. Jager, Delistraat 38, Den Haag, als secretaris-penningmeester.

Het Bestuur van dit Emigratiefonds is overtuigd, dat geheel Nederland krachtigen steun zal geven voor deze kolonisatie, die ongetwijfeld zal medehelpen in Nederland de werkloosheid te verminderen en Suriname tot bloei te brengen. Men richt zich dus voor deze Bevordering aan het Secretariaat, Delistraat 38, Den Haag, of tot den Voorzitter van het Nationaal Verbond tot Kolonisatie-

Bad- en Zweminrichting „DE REGENTES”

Weimarstraat 63, Den Haag
Telefoon 332739

In de onmiddellijke nabijheid van de tramlijnen 3, 5 en 12

Moderne inrichting, voldoende aan de hoogste eischen van hygiëne en comfort

Zwembaden • Kuipbaden • Stortbaden

Stoom- en heete Luchtbaden

Zeezout-, Dennen-, Koolzuur- e. a. Baden

— Waterbehandeling — 5167

KENNISGEVING

Het Café-Restaurant
„T GOUDEN HOOFD”
GROENMARKT — DEN HAAG
is vanaf 1 OCTOBER jl. onder nieuwe Directie van
A. WESTERGAARD (v.h. Restaurateur R'sche Lloyd)
HEINEKEN'S BIEREN 5274

Centraal Kamerverhuurkantoor Noordeinde 18a.

Telefoon 114224.
Uw raadsman bij HUUR en VERHUUR van
GEMEUBILEERDE KAMERS en ÉTAGES.

Inschrijving, inlichting gratis. 5082

Abonneert U op:

en

Adverteert in:

Het Katholieke Dagblad van
den Haag en Omstreken

DE RESIDENTIEBODE

TORENSTRAAT 27 — DEN HAAG

Telefoon 116120 5394

Boekhandel E. NOORDIJK

BANKASTRAAT 14a — DEN HAAG
Telefoon 111434 5388

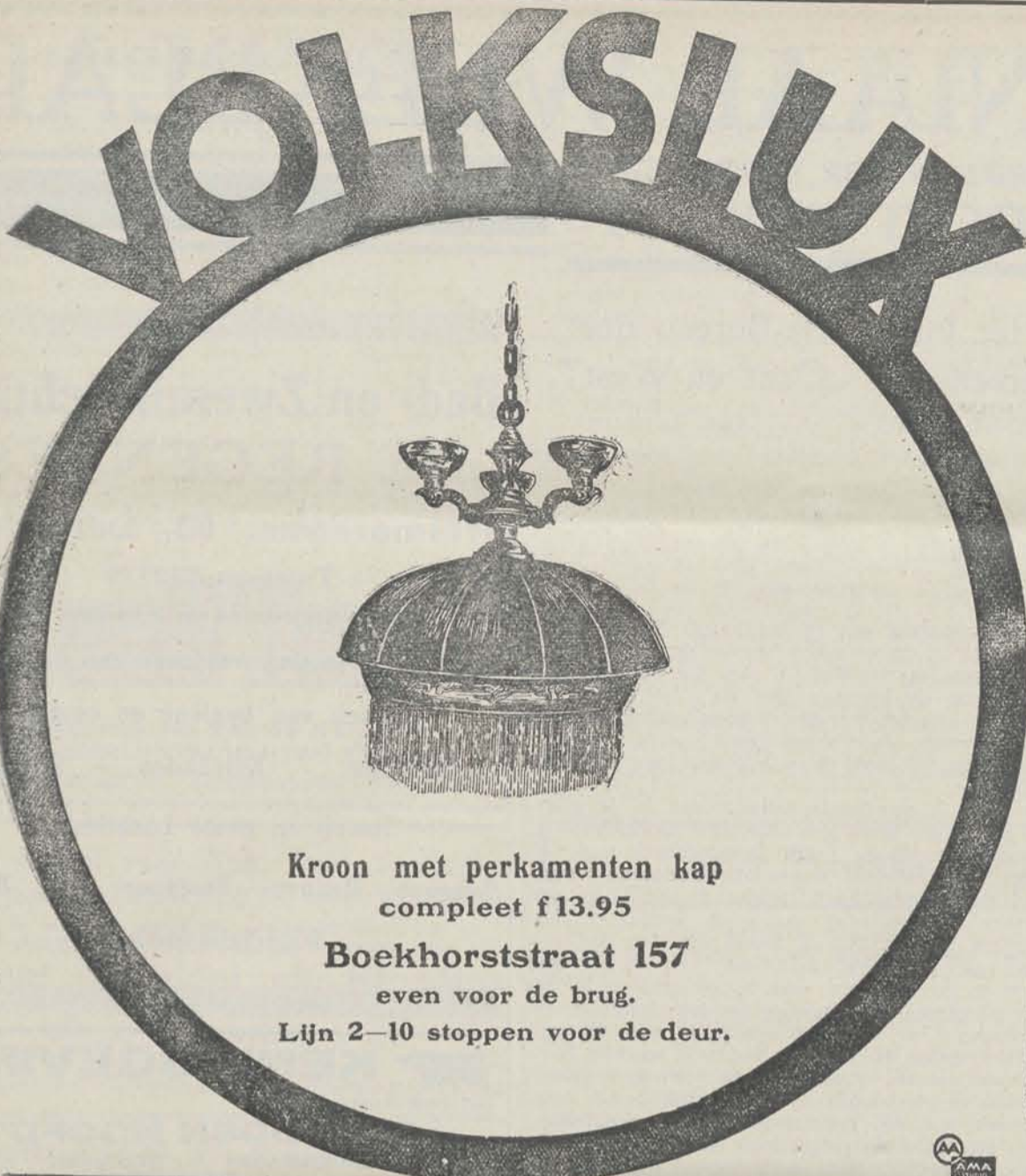
ALLE SCHOOLBOEKEN

Romans • Leesgezelschappen • Bibliotheek
Schrijf- en Teekenbehoeften

Paedologisch Instituut VALERIUSPLEIN 11 AMSTERDAM

INRICHTING VOOR OBSERVATIE VAN
MOEILIJKE EN ACHTERLIJKE JONGENS.
Geeft na 4-8 weken observatie paedagogisch advies
aan ouders of voogden omtrent geplaatste pupillen.
Directeur: Prof. Dr. J. WATERINK.
Medisch adviseur: Prof. Dr. L. v. D. HORST.
Verpleggeld f 3.50 — f 4.50 per dag. 5108

Kroon met perkamenten kap
compleet f 13.95
Boekhorststraat 157
even voor de brug.
Lijn 2-10 stoppen voor de deur.

**DE TOOVENAARS
MET LICHT!**

WALDORP=RADIO

De geheele wereld in Uw huiskamer!
Vraagt onze gemakkelijke betalings-conditiën. 5346
Paul Krugerlaan 239-241, Den Haag. - Tel. 333726.

Spaart.....
voor Uw ouden dag!
NUTSSPAARBANK te 's-Gravenhage

5132

GRATIS MONSTER-FLASJE RIJST
SCHILLEN OP BRANDEWIJN
FA W. J. GUNTERS & CO
5080

NEW IMPERIAL Motoren (Blue Prince),
N. S. U. & SIMPLEX Rijwielen met hulpmotor
vanaf resp. f 395.—, f 175.— en f 199.50
El. verl. inbegr. Desgew. gem. bet. voorw. 5043
J. H. GERARTS, L. v. N. O.-INDIË 280-282
Agent Den Haag en omstreken — Telef. 720237

Wel, maar dat is ongelooflijk.

- Toch is het waar, man, je had het moeten lezen.
  - In onzen tijd zou zoo iets nooit gebeurd zijn. Het is meer dan erg. Ik begrijp niet wat die lui tegenwoordig bezielt.
  - Ja, maar nu maak je een groote fout, je weet te weinig van het huidige Indië, je blijft niet „bij”.
  - Hoe wil ik kerel. Een mailabonnement is mij vooral nu te duur.
  - Gelijk heb je, maar, er is tegenwoordig 'n bijna Indische courant in Den Haag. Abonneer je daarop.
- Dagelijks telegrammen en actueele artikelen.
Wekelijks een 4 pagina's groot bijblad „Overzeesche Gewesten”. 5074

„DE AVONDPOST”

MET OCHTENEDITIE
TEL. 116100*. SPUI 39a.

MEUBILEER INRICHTING „DE WONING” N.V.
LAAN VAN MEERDERVOORT 312 'S-GRAVENHAGE

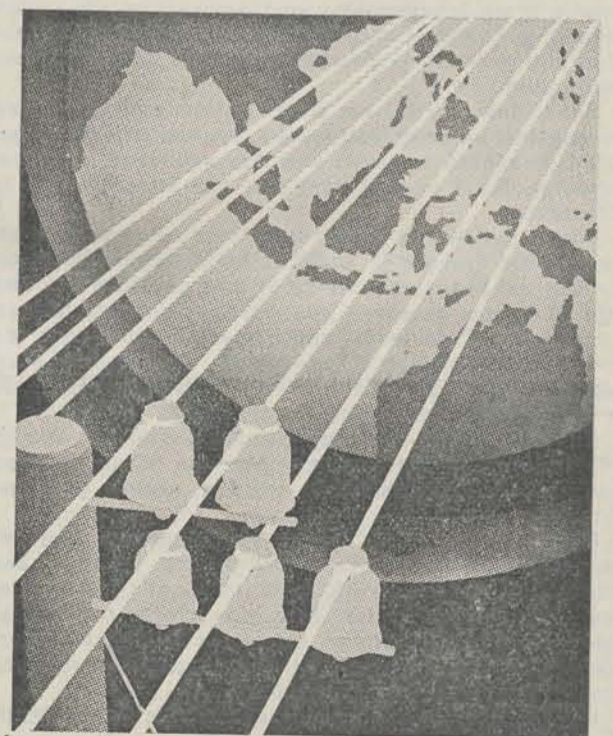
SPECIALE AANBIEDING
SLAAPKAMER-AMEUBLEMENT
gepolitoerd notenhout

**NEDERLANDSCH
FABRIKAAT!**

Driedeurige Kast
Toilet Tafel -
Lits Jumeaux -
2 Nachtkasten
Tafel en 2 Stoelen
FL. 495.--
Vraagt prospectus

- Stijlvol ontwerp -
Uitmundend materiaal
- Keurige afwerking -
Onbeperkte garantie

5228

De **Java Bode**
Grootste Schakel
in Uwe Reclame
Vraagt ons advies
bij den opzet
van Campagnes

ADMINISTRATIE GEBOUW HAAGSCHE COURANT, DEN HAAG

SCHRÖDER

GROENMARKT DEN HAAG
TELEFOON 1-1-6-1-7-3 5322

VAN 9-20 SEPT. A.S.

SENSATIONEELE PRIJSVERMINDERING
IN ONZE MEUBEL-, BEDDEN- EN GORDIJNEN AFD.
o.a. **COMPLEET MAHONIE GEPOLITOERD**
SLAAPK. AMEUBL., LITSJUM. f 425.-
EEN PARTIJ FAUTEUILS VANAF f 17.50
WIT GELAKT DAMESBUREAU f 21.-
DITO KAPTAFELS VANAF . . . f 20.-
DITO LEDIKANTEN VANAF . . . f 7.50
KOPEREN LEDIKANTEN HALVE PRIJZEN
LEIDSCHER WOLLENDEKENS VANAF f 4.75
SPREIEN, WASCHECHT VANAF f 2.-
MADRAS GORDIJNEN PER PAAR f 3.75

OPKLAPBAAR WANDBED

IN HET BETERE GENRE, MET MASSIEF EIKEN OMBOUW, MET PLAATSING . . . . . f 29.-

Bevordering van Suriname en andere Nederlandsche Gewesten, Dr Th. Lens, 31 Surinamestraat, Den Haag.⁸⁾

Wat ten slotte Curaçao betreft, kunnen wij kort zijn door te vermelden, dat dit gebiedsdeel eveneens de verscherpte wereldcrisis in 1932 „aan den lijve” heeft gevoeld.

Duizenden vreemdelingen w.o. begrepen de vele ontslagen employé's er arbeiders van de Curaçao-sche Petroleum Maatschappij, hebben het eiland verlaten en uit den aard der zaak tot den achteruitgang van Curaçao en omliggende eilanden bijgedragen. De staatscommissie-Welter heeft zelfs voorgesteld de sedert, korten tijd opgerichte militaire bezetting voor de helft op te heffen, met behoud van de maritieme macht op de oorlogsvaartuigen. Het garnizoen zou voor 1934 geheel worden afgeschaft.⁹⁾

Als bewijs van Curaçao's achteruitgang kan ook gelden, dat de Italiaansche boot Curaçao niet meer zal aandoen.

Traditioneel volgt hieronder een gespecificeerde opgave van de bevolkingcijfers op 31 Dec. 1931.

Benedenwindsche eilanden.	{ Aruba	11.392
	{ Bonaire	5.707
	{ Curaçao	45.218
Bovenwindsche eilanden.	{ St. Maarten	2.340
	{ St. Eustatius	1.007
	{ Saba	1.529

Totaal inwoners 67.193

De hoofdplaats Willemstad 18.832 inwoners (één jaar tevoren 22.249). De oorspronkelijke volkstelling is van 31 Dec. 1930 met een grooter zielental dan een jaar later als gevolg van het vertrek der bewoners naar elders, wat zeker ook als een bewijs van achteruitgang kan gelden.¹⁰⁾

Hoe vluchtig onze schets hierboven is geweest omtrent dezen bestaanden toestand van zaken op economisch gebied in de beide Indiëën, daaruit kan toch wel de gevolgtrekking gemaakt worden, dat Ned. Oost-Indië hier in de eerste plaats voorloopig niet het terrein kan uitmaken, waarheen Hollandsche jongelui, hoezeer ook met de beste bedoelingen beziel, een heenkomen kunnen zoeken ter erlanging van de een of andere betrekking. Er bestaat in Ned.-Oost-Indië zeker in deze tijden van verscherpte malaise voor hen niet de minste kans. Tegenover jongelieden, die vol energie naar Indië wenschen te gaan op eigen kosten om daar „de boer op te gaan”, staan de Indische autoriteiten afwerend, omdat de kans bestaat dat die jonge lieden al spoedig tot de paupers zullen gaan behooren, waarvan Indië thans overvol is. Het is duidelijk dat betrekkingzoekenden door in deze benarde tijdsomstandigheden toch naar Indië te gaan de kans willen loopen om tot hen te behooren, die het eerst aan de beurt zijn voor een betrekking, wanneer de toestanden in Indië zich zullen verbeteren hebben.

Ontegenzeggelijk redeneeren zij en o.i. met veel recht, zal Indië door zijn prachtige wereldligging in het verre Oosten elk vleugje van opleving dadelijk opvangen, en door er al vast te zijn en voortdurend naar betrekkingen te zoeken van welken aard ook, door alles aan te pakken wat grijpbaar is, de meeste kans hebben om ten slotte er te slagen. In Holland zelve ziet de toestand van zaken er immers zoo erbarmelijk en zorgwekkend uit en is het uitzicht op eenige verbetering binnen afzienbaren tijd

zoo geheel van de baan, dat men niet veel te kiezen of te deelen heeft. Bij vergelijking is de toestand in Indië ontegenzeggelijk zoo veel hoopvoller, omdat men daar met andere factoren rekening heeft te houden dan hier, de toestand er meer reëel is en een ieder zich meer op het doel heeft gericht zijn slag te slaan, waar het maar eenigszins mogelijk is. Wanneer China en Japan zich eindelijk zullen bezinnen om een sfeer van vrede te scheppen, al was het maar alleen door de noodzakelijkheid geboden om op verhaal te komen na eindeloze schermutselingen, vechtpartijen en oorlogjes, dan kan vrij plotseling de wind uit een beteren hoek waaien en aanleiding geven tot ontluiking van den handel met die rijken, welke thans vrijwel is dood gedrukt. Hoe zou van zoo'n opleving niet al dadelijk Java's suikercultuur kunnen profiteren en plotseling de atmosfeer doen zuiveren van alles wat haar nu zoo geïnfecteerd heeft? Het is een gerechtvaardigde toekomstwensch, die toch niet onmogelijk spoediger in vervulling kan komen, dan men wel algemeen denkt en wanneer de symptomen ons niet bedriegen, dan zal de eindelijke rust in China en Japan reeds nabij zijn en deze dan beteekenen een opklaring van den algemeenen wereld-crisistoestand, waarvan de voordeelen in de eerste plaats Ned. Oost-Indië ten deel zullen vallen met de gevolgen daarvan, zooals boven reeds met een enkel woord is gewag gemaakt.

Maar waar wij nu nog zoover niet zijn, blijft de toestand zorgwekkend, zoo zelfs, dat vrij algemeen in Indië pessimisme heerscht, die hier en daar in handels- en cultuurkringen tot wanhoop ontardt. Naar den heer Wellenstein meent, is er echter voor wanhoop geen reden. Hij heeft nog een goede hoop, dat men er in slagen zal den toestand meester te worden en in het bijzonder de landsfinanciën in evenwicht te brengen. Zooals bekend, is de heer Ir. E. P. Wellenstein sedert jaren voorzitter der z.g. Kleine Welvaartscommissie en heeft hij als zoodanig een nauwkeurige studie gemaakt van Indië's volkswelvaart.

Voor jongelieden hier te lande is onder deze omstandigheden, zooals wij boven reeds zeiden, een gaan naar Indië uitgesloten met de verwachting er een betrekking te zullen vinden en voor de Europeesche werklozen in Indië¹¹⁾ is het aangewezen om niet te repatriëren. Dus te blijven waar men is in Indië, is voorloopig het consigne en met de uiterste inspanning er naar te streven nieuwe arbeidsmogelijkheden op te sporen, welke zich meer en meer openbaren door toedoen en het initiatief der Indische autoriteiten en der Crisis-vereeningen aldaar. Het manifest van het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West” in het Koloniaal-Weekblad van 7 Januari 1932 No. 1, waarop hier andermaal gewezen, heeft op duidelijke wijze landgenooten in Ned.-Indië gewaarschuwd zich wel ernstig te beraden, alvorens met het oog op de moeilijke omstandigheden ginds, naar Nederland terug te keeren.

Reeds in het begin van dit jaar werd door de regeering in Indië de indiening aangekondigd van een voorstel tot bestrijding van de uitgaven, welke verbonden zijn aan de gevolgen van de economische crisis, in het bijzonder op het gebied der voedselvoorziening en den georganiseerden steun aan de werklozen, indien het particulier initiatief geheel ontoereikend zou worden en de maatregelen tot instandhouding van de voornaamste bronnen van welvaart van Ned.-Indië. Van deze posten mag alleen in bijzondere noodzakelijke gevallen gebruik worden gemaakt. De werklozen moeten worden verdeeld in: ten eerste de crisis-werklozen van alle landaarden, geene utigezonderd, welke nopen tot geïndividualiseerde steunverlening; ten tweede zij, die meer dan anders collectief lijden onder het gebrek aan werkgelegenheid en hoofdzakelijk in de dessa worden aangetroffen. Voor deze categorie is collectieve behandeling door „reliefworks”, desnoods voedselverstreking en hulp bij transmigratie het meest geschikt. Ten aanzien van de handelspolitiek verklaart de regeering dat de vraag of de betalingsbalans en handelsbalans van Ned.-Indië gevaar loopen gunstig kan worden beantwoord, aangezien de weldra te publiceeren betalingsbalans over 1931 weliswaar een beeld geeft van een crisistoestand, doch de gelijke werking van dien toestand op beide zijden van die balans, voor den koers van den Indischen gulden „een vrij gunstigen indruk biedt, terwijl deze indruk door de handelsbalans wordt gevestigd.”

Met voldoening meent de regeering te mogen constateeren, dat voor Ned.-Indië geen gevaar voor inflatie dreigt en de creditwaardigheid van Ned.-Indië niet wezenlijk wordt aangetast.

(„De Regeeringsgemachtigde voor A.Z., Mr. Ir. Kiewiet de Jonge aan het woord”, zie Telegrammen van 10 Febr. j.l., o.m. opgenomen in de Nieuwe Rott. Court. van 11 Febr. 1932. — Ochtendbl. A.)

Waar wij het hierboven hadden over het gaan van Hollandsche werkzoekenden naar Indië om aldaar naar een betrekking uit te zien, achten wij het hier op zijn plaats, hen in het bijzonder aandachtig te maken op de in de Nederlandsche Staatscourant vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken gepubliceerde bekendmaking, blijkens welke met

de haniasholen

a. regentesselaan 325-327,
telefoon 332456

c. laan van meerdervoort 870,
telefoon 339451

leiden uw kinderen in uw verloftijd op voor officiële- en school-examens, in de vakken: stenotypen, boekhouder, handelskennis, moderne talen, spaansch, esperanto, correspondentie, schoonschrijven enz. individueel onderwijs.

spreekuren maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 9.30-11.30, van 1.30-3.30 en van 7-9 uur. 5537

ingang van 1 Maart 1932, ten aanzien van de voorloopige toelating van personen in Nederlandsch-Indië een nieuwe strengere, gedragslijn, is aangenomen dan tot dusverre werd gevolgd.

Van af 1 Maart 1932 wordt aanstonds tot weigering der toelatingskaart overgegaan, ten aanzien van die werkzoekende immigranten, die niet in het bezit zijn van een schriftelijke verklaring, hetzij van een bonafiden werkgever, dat de betrokkene in een voldoende gesalarieerde betrekking is of zal worden aangesteld, hetzij van een familielid of andere relatie, dat door den steller der verklaring ten volle in het onderhoud van den immigrant zal worden voorzien. Voorloopige toelatingsbewijzen zullen dan alleen mogen worden afgegeven:

a. indien de werkzoekenden immigrant wel in het bezit is van een document als bovenomschreven, doch geen voldoende zekerheid bestaat ten aanzien van de gegoedheid, hetzij van den werkgever, hetzij van het familielid of de relatie, dan wel van de deugdelijkheid der verklaring;

b. indien de werkzoekende immigrant wel in het bezit is van een document als bovenomschreven, terwijl ook geen twijfel bestaat omtrent de gegoedheid van den werkgever of de deugdelijkheid der verklaring, doch belanghebbende slechts voor korten tijd (niet langer dan zes maanden) de in die verklaring bedoelde behoorlijk gesalarieerde werkzaamheden zal verrichten.

Aan de ontschepingsambtenaren is opgedragen bij het uitreiken van vergunningen tot ontscheping, tevens toelatingskaarten met het vorenstaande rekening te houden.

Deze verscherpte bepaling voor de toelating in Ned.-Indië is een handicap te meer voor Hollandsche werkzoekenden, die er aan mochten denken naar Indië te gaan om daar naar de een of andere betrekking uit te zien.

⁸⁾ Zie over Suriname: Nederland en Suriname, door W. R. Menkman, in de West-Indische Gids van Dec. 1931. (Euterpestr. 100, Amsterdam).

⁹⁾ Korthedshalve wordt hier de aandacht gevestigd op een artikel van den heer C. L. Tomson: „De Vruchtencultuur in Suriname” in Het Vaderland van 3 Dec. 1931. Avondbl. D.

¹⁰⁾ Mogen wij hier niet even in herinnering brengen, dat de betreurenswaardige overval van een paar jaren geleden mogelijk is geweest juist door de opheffing van de geheele militaire macht en de converteering daarvan in een militaire politie, die militair niet paraat kon zijn ten allen tijde. Zie: Kol. Weekblad van 21 Juli 1932, No. 29, bldz. 348.

¹¹⁾ De heer Fred. Oudschans Dentz geeft op 67.299 inwoners voor al de zes eilanden. Zie Curaçao. Volkstelling op Curaçao in Het Vaderland van 23 Juli j.l. Avondbl. B.

¹²⁾ Bij de arbeidsbeurzen stonden 1 Mei 1932 ingeschreven totaal 2.209 Europeanen, 7151 Inheemschen en 466 Chinezen. Het arbeidsleger in Deli verminderde met 116.977 man of een derde van het totaal van Mei 1930. Aneta-telegram van 4 Juni 1932.

Iederen Woensdag
Luchtmail naar Ned.-Indië!

Wie de Schoen past trekt hem aan . . . . . in Bronkhorst goedkoopste Schoenenmagazijnen

Vlamingstraat 35
Den Haag 5581

Gedempte Gracht 3 - Thereslastraat 93 - Paul Krugerlaan 15 - Frederik Hendriklaan 234

Bruine Boxcalf Dames mollières met fantasie inzet	4.48
Dames zwarte en bruine lakmollières met cubahak (extra aanbieding)	5.75
Dames lakriemschoentjes met slangenleer en Fransche hak	5.25
Zwarte Boxcalf Jongens mollières vanaf	2.95
Bruine Boxcalf Jongens mollières vanaf	3.45

ALLES GEGARANDEERD

Een boterham met
HENSING'S ROOMBOTER
is een ware lekkernij.
Belegt ze nu nog met
HENSING'S KAAS
of
FIJNE VLEESCHWAREN
en U hebt het toppunt van smakelijkheid.

M. HENSING, Van Hoytemastraat 113. Telefoon 775284.

Van der Linden's Woontechniek
Voor 't gedistingeerde Interieur
Meubelmakerij Behangerij Stoffeerdij Verhuizingen
VAN DER LINDEN
J. S. BACHSTRAAT 51 — UTRECHT
Fabriek OUDENRIJN 38 — Telefoon 14819
Vertegenwoordigers overal te ontbieden. 5162

Het lokaal voor Wek. Publ. Veilingen
LEIDSCHEGRACHT 76, AMSTERDAM
is een vertrouwde, reeds 30 jaren bestaande Inrichting, voor den verkoop van
Nette Inboedel en Kleeding
TELEFOON 49900 5466
W. J. GERDING & Co.
Makelaars
Zoonoodig verkoop en afrekening binnen één week

FIRMA LAÇET EN JANSEN - UTRECHT
KLEERMAKERIJ 5108
KEISTRAAT 5 — TELEFOON 10418
Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West”
— Coupeursbezoek door geheel Nederland —

Gemeubileerde Landhuisjes te huur
op de Veluwe, temidden
BOSCH en HEIDE
in voor- en najaar speciaal voordeelige prijzen
Te bevragen bij 5059
LANDGOED REFUGIUM, ELSPEET. Tel. 3

FIRMA P. v. LOON
De Ruitersstraat 18 — LEIDEN — Telefoon 1061
— **ZUIVERAARS** —
Specialiteit in het verdelgen van Kakkerlakken, Torren, Krekels, Mieren, Ratten, Muizen en Wandgedierte. 5630

Rusthuis „MON REPOS” Juliana van Stolberglaan 78
Den Haag — Tel. 720444
Biedt ruime gelegenheid voor opname van rustbehoevende, herstellende en bedlegerige patiënten. Deskundige verpleging en geneeskundige hulp aan het huis verbonden. Overigens keuze geneesheer vrij. Dag en nacht verpleging. Prospectus wordt op aanvraag gezonden. 5120

WESSELING & Co.
ACCOUNTANCY EN BELASTINGZAKEN
LEIDEN - ST. AAGTENSTRAAT (h. Steenstr.)
TELEF. 2092 5635

De Utrechtsche Jaarbeurs.

Een toonbeeld van moed en volharding van het bedrijfsleven.

De koloniale afdeling.

De Utrechtsche Jaarbeurs heeft haar poorten wederom geopend, — van 6 tot en met 15 September —, en het half-jaarlijksche perscollege van den toegewijden secretaris-generaal, den heer Graadt van Roggen heeft wederom plaats gehad, op den dag vóór de opening, voor welke gelegenheid de journalisten uit alle deelen des lands, — zooals ieder halfjaar het geval is —, naar Utrecht waren gekomen.

De rede van den secretaris-generaal was in vele opzichten belangwekkend.

Drie jaar geleden begon de huidige ontwrichting van het economisch leven. Deze najaarsbeurs is de zesde beurs, die bij dalende welvaartszon wordt gehouden. Tot nog toe is het aan het Nederlandsche jaarbeursinstituut beschoren geweest, tegen de algemeene verdrukking in, te gedijen en niettegenstaande den algemeenen economischen toestand er niet op is vooruitgegaan, zijn het aantal deelnemers en het aantal vierkante meters verhuurde oppervlakte toch ook ditmaal nog weer boven de cijfers der vorige najaarsbeurs gestegen. Tegenover 1004 deelnemers aan de Septemberbeurs 1931 staan 1053 deelnemers aan deze beurs; tegenover 11.250 M.² verhuurde oppervlakte ter najaarsbeurs '31 staan 12.250 M.² nu. Dit resultaat, dat gunstig afsteekt tegen den donkeren achtergrond van den algemeenen economischen toestand, is zonder eenigen kunstgreep en zonder toepassing van kunstmatige ademhaling bereikt!

Van jaarbeursstandpunt en in vergelijking met buitenlandse najaarsbeursen mag men over de deelneming aan deze najaarsbeurs tevreden zijn. En ook van nationaal standpunt mag men op deze resultaten trotsch zijn. Deze najaarsbeurs is een toonbeeld van moed en volharding van het bedrijfsleven, een daad, waarvan de moreele waarde in dezen benardden tijd niet mag worden onderschat. Tegenover het buitenland steekt er een mooi stuk nationale reclame in; een dosis nationale bemoediging voor ons eigen volk. Wie deze najaarsbeurs bezoekt, zal zeker niet den indruk krijgen, dat het met ons bedrijfsleven, hier haast zal zijn gedaán. Integendeel: als een strijdbare figuur rijst deze beurs op uit de tragische verwarring van onze samenleving. Zij is weliswaar een kind van dezen gebroken tijd, ingesteld op de eigenaardige eischen van een abnormaal handelsverkeer, maar toch toont zij, zoowel in haar uiterlijke verschijning als in haar innerlijk streven, dat drie jaren van tegenspoed ons bedrijfsleven nog niet vernietigd hebben. De komende jaarbeurs laat zien — open en onverbloemd — dat onze industrie en onze handel nog overeind staan, zich weren en verweren, alle ontbindende krachten ten spijt. Onze industrie en onze handel hebben harde klappen gehad en zij hebben het nog zwaar te verantwoorden, maar ontmoeid is het bedrijfsleven niet. Het heeft nog niet het veld geruimd, het is nog niet uit het veld geslagen. Alleen reeds daarin bewijst het Nederlandsche jaarbeursinstituut op dit oogenblik den lande een dienst door industrie en handel op geheel natuurlijke wijze gelegenheid te bieden binnen- en buitenland te toonen, dat het Nederlandsche bedrijfsleven het veld heeft weten te behouden. Kenmerkend voor deze beurs is de wijze, waarop ditmaal de deelnemers op den oproep om aan de najaarsbeurs deel te nemen, hebben gereageerd. Zij zijn gekomen uit eigen beweging en na rijp beraad. De ernst, waarmee door de meeste hunner de beslissing tot deelneming is genomen, geeft aan deze beurs bijzondere betekenis. Op een goudschaaltje bijkans is de deelneming aan deze beurs afgewogen en zuiver eigen, zakelijk belang heeft de beslissing bepaald.

Intusschen: ongemerkt is het groote wereldgebeuren ook aan de Nederlandsche jaarbeurs niet voorbijgegaan. In het algemeen gesproken zou men dezen invloed kunnen typeeren als: een verlies op internationaal terrein tegenover een winst op nationaal gebied. Een verlies is op internationaal gebied te boeken, omdat door de buitenlandse belemmeringen van den goederenhandel — contingenteringen! de buitenlandse producent geen voldoende kans meer meent te hebben om met succes aan de Nederlandsche jaarbeurs deel te nemen. Wat zal de buitenlandse producent naar groteren omzet, naar groter afzetgebied, naar uitbreiding zijner zakenrelaties in ons land streven, wanneer voor den invoer van zijne artikelen de deur slechts op een kier openstaat en plotseling voor zijn neus in het slot kan vallen?

Tegenover internationaal verlies staat nationale winst. De algemeene toestand, die den Nederlandschen exportgoederen-fabrikant voor telkens talrijker geslo-

ten deuren stelt, heeft een aantal industrieën, wier belangen tot dusver meer buiten de grenzen van het eigen land lagen, thans bijna uitsluitend aangewezen op den binnenlandschen afzet. Voor hen is het intermediair der Nederlandsche jaarbeurs een noodzakelijkheid geworden en een aantal industrieën heeft zich door deelneming aan de jaarbeurs blijkbaar ook aan de gewijzigde toestanden aangepast.

Heeft het jaarbeursbestuur met de interne organisatie van de jaarbeurs dit keer de handen vol gehad, geenszins heeft het daarbij de toekomst en den uitbouw van het jaarbeursinstituut uit het oog verloren. Een nieuwe tak van werkzaamheden werd voorbereid en tijdens de komende najaarsbeurs zal hierop de aandacht der Nederlandsche industrie worden gevestigd. Deze nieuwe taak beoogt de organisatie van collectieve Nederlandsche industriele inzendingen op buitenlandse jaarbeursen.

Zoodra de dagen van de huidige economische inzinking zullen zijn geteld en de volkswelvaart zich gaat herstellen, zal de Nederlandsche industrie gesteld worden voor de vraag: op welke wijze kan zij haren export bevorderen? Een der aangewezen middelen zal dan zijn: het verschijnen op buitenlandse internationale jaarbeursen. Reeds geruimen tijd vóór het intreden der huidige stagnatie in het zakenleven werd de aandacht van het jaarbeursbestuur gevestigd op het feit, dat op buitenlandse jaarbeursen de Nederlandsche industrie steeds matig vertegenwoordigd was. Door velen werd dat betreurd. Terwijl industrieën van andere landen, met welke Nederland op de wereldmarkt ongetwijfeld kon concurreren, dikwijls door collectieve inzendingen op de buitenlandse jaarbeursen aanwezig waren, trad Nederland nog nimmer als industrieland op de buitenlandse jaarbeursen naar voren. Meer dan andere landen, die reeds als industrieland een gevestigde reputatie hebben, heeft Nederland noodig industriele propaganda in den vreemde. Zoodra er kentering ten goede komt in den algemeenen economischen toestand, gaat onze industriele export een nieuw leven tegemoet. Ter bevordering van den Nederlandschen export zal het intermediair van het internationale jaarbeurswezen niet meer uitgeschakeld kunnen blijven. Daarvoor is noodig een centrale organisatie. Het jaarbeursbestuur is aangezoekt zich daarmee te willen belasten. Na ernstig onderzoek heeft het jaarbeursbestuur besloten deze taak te aanvaarden. Voorloopig zal de actie zich beperken tot het organiseren van een collectieve Nederlandsche inzending op een vijftal buitenlandse jaarbeursen. Deelnemers zullen vrij zijn hun inzendingen te doen vergezellen door eigen vertegenwoordigers dan wel hun vertegenwoordiging over te laten aan door de jaarbeurs aan te stellen employés, die gedurende de wintermaanden door de deelnemers kunnen worden geïnstrueerd. Het jaarbeursbestuur maakt van de aanwezigheid van tal van Nederlandsche industrieën ter najaarsbeurs gebruik om haar van dezen nieuwen tak van werkzaamheden van het jaarbeurs-intermediair kennis te geven en zal ter komende najaarsbeurs met reflectanten nader overleggen op welke wijze de plannen reeds voor het komende voorjaar kunnen uitgewerkt worden.

Over de uiterlijke verschijning van deze najaarsbeurs deelde de heer Graadt van Roggen mede, dat de indeeling dezelfde is gebleven als op de voorjaarsbeurs, toen voor de eerste maal het derde gebouw in gebruik werd genomen. De parterre-afdeeling echter van het tweede en derde gebouw, waar tijdens de voorjaarsbeurs de groep Bouwmaterialen en Wegbouw gevestigd is, is thans ingenomen door de groep Zuivelwerktuigen en door een uitgebreide inzending automobielen. Van de buitenlandse collectieve inzendingen zij inzonderheid genoemd de Italiaansche sectie. Ter vorige najaarsbeurs was Italië voor de eerste maal officieel vertegenwoordigd; deze deelneming is voor de Italiaansche exporteurs een dusdanig succes geweest, dat de Italiaansche regeering besloot, ondanks den algemeenen toestand, om ook op de najaarsbeurs 1932 wederom te Utrecht tegenwoordig te zijn. Thans komt de Italiaansche industrie met een collectieve inzending van veel groteren omvang voor den dag, waarbij zich aansluit een inzending bewerkte en ruwe tabak en een afdeeling voor tourisme. Het geheel is gehuisvest op de tweede verdieping, ter plaatse waar tijdens de voorjaarsbeurs de Fransche sectie was. Egypte komt eveneens — óók voor de tweede maal reeds — groter en belangrijker voor den dag dan op de voorjaarsbeurs.

En nu de vraag: wat zal deze Beurs brengen?

Er is ongetwijfeld sedert ruim een maand verademing gekomen. Iets meer optimisme is weer waarneembaar. Hoewel nog lang niet algemeen, beginnen de berichten toch hier en daar ietwat gunstiger te luiden. Men hoort en leest van opheldering in den crediettoestand, van een opwaartsche beweging van sommige goederenprijzen, van een lichte herleving van de vraag, van eenig meer vertrouwen in de handelsvooruitzichten. Is ook in de kringen der Nederlandsche zakenmensen het besef doorgedrongen, dat een kentering in den economischen toestand wellicht aanstaande is, dan kan de komende beurs voor het bedrijfsleven een belangrijke beurs worden. Want dan is deze najaarsbeurs het moment voor den handel om waakzaam te zijn. Zoodra het gaat om herstel, om opbouw, om opleving, is voor den zakenman, vooral

in dezen tijd nu bij den tusschenhandel de goederen-voorraden uitgeput zijn, de eerste slag „een daalder waard“.

De koloniale afdeling.

De afdeling „Koloniën“ op haar nieuwe plaats — eerste verdieping derde gebouw — komt op deze beurs in nieuwe samenstelling en zij is „up to date“.

Op deze Beurs wordt in de Koloniale Afdeling, die als gewoonlijk op voortreffelijke wijze werd ingericht door de Afdeling Handelsmuseum van de Kon. Vereniging Koloniaal Instituut te Amsterdam, voornamelijk getoond wat de Nederlandsche Overzeesche Gewesten aan hout kunnen leveren.

Onder de tentoongestelde monsters en artikelen met die houtsoorten vervaardigd, springen voornamelijk in het oog de doorsnede van een derde klasse coupé der Nederlandsche Spoorwegen, betimmerd met djati, een kano van djati, een schrijfbureau van locus en bruinhart en een monumentale tafel van krappa.

Voor het eerst wordt vertoond een dakbedekking, gemaakt van ijzerhouten „sirappen“. Dat zijn radicaal uit den stam gekloofde plankjes, welke in Europa o.a. bekendheid hebben gekregen, doordat het eerste Nederlandsche paviljoen op de Internationale Koloniale Tentoonstelling Parijs 1931, hetwelk den 28sten Juni van dat jaar in vlammen opging, er geheel mede bedekt is geweest; die sirappen werden aangevoerd uit Borneo.

Een tweede nieuwigheid zijn de kopsch gezaagde djatiblokken, welke als vloerbedekking gebruikt worden. Dat is dus een nieuwe toepassing van djatihout, welke andermaal de groote nuttigheid en bruikbaarheid van die Ned.-Indische hardhout-soort naar voren brengt.

Van de West-Indische houtsoorten moeten genoemd worden: bruinhart, purperhart, manbarklak, lokus, Surinaamsch groenhart, krappa en bolletrie. Een West-Indisch kistenhout is het soemaroepa, waarvan verschillende toepassingen gedemonstreerd worden; in het bijzonder dient daarbij de inzending vaten en tonnen van de N.V. M. de Reuver's Hout Industrie en Handel Mij. vermeld te worden.

Andere Surinaamsche houtsoorten, welke geëxposeerd zijn, zijn o.a. wane, kopie, mora.

Aan een tweetal modelletjes van scheepssteigers wordt getoond, welke Surinaamsche houtsoorten wel en welke niet bestand zijn tegen de inwerking van paalworm.

Hoe weinig geschikt zachte houtsoorten voor toepassing in de tropen zijn, kan men zien aan de aanlasting van vlaggenstokken en palen, door houtbijen, termieten, enz.

Tenslotte bevat de houtinzending eenige stammen balsahout, het uitermate lichte hout, dat bijzondere warmte- en koude-isoleerende eigenschappen bezit.

Op het gebied van rubber vertoont de Rubber Cultuur Mij. Amsterdam een fraaie collectie monsters zoolcrèpe, vergezeld van zoolcrèpe, verpakt in een origineele „refakist“. Daarnaast staat een nieuwigheid op het gebied van rubbertoepassing, die ingezonden werd door The Dunlop Rubber Co. Ltd., bestaande uit een stoelzitting voor automobielen, autobussen, vliegtuigen, clubfauteuils, e. d., welke gefabriceerd is volgens een speciaal gepatenteerde werkwijze. Lichtheid, groote duurzaamheid en reukloosheid zijn de voornaamste eigenschappen van dit nieuwe product der techniek.

Op het gebied van suiker worden een aantal statistische gegevens gedemonstreerd, betrekking hebbend op de ontwikkeling der suikerrietcultuur op Java en op de crisis, welke die industrie daar thans doormaakt.

Voorts worden vergelijkende overzichten gegeven van suikerconsumptie in verschillende landen voor de jaren 1868—1922.

De N.V. Zwavelontginning Kawa-poetih heeft een fraaie monstercollectie van haar nieuwste producten ingezonden, waarvoor zij thans ook buiten Java propaganda maakt. De wijze, waarop die zwavel gewonnen wordt, n.l. uit vulkanische zwavelmodder, aanwezig in het kratermeer van de Kawa-poetih in de Preanger, wordt gedemonstreerd met behulp van een schematisch diorama.

De Afdeling Handelsmuseum laat ten slotte de maquette van den zeebodem van den Ned. Indischen Archipel zien, welke vervaardigd werd naar het oorspronkelijk stuk van de Afdeling Hydrografie van het Dept. van Defensie te 's Gravenhage. Exemplaren van die reproductie worden door de Afdeling Handelsmuseum ten behoeve van het onderwijs afgestaan voor een bedrag van f 50.—, inclusief een doelmatige kist, doch exclusief vracht.

De leider van den Inlichtingendienst voor betrekkingzoekenden in Ned.-Indië, verbonden aan de Afd. Handelsmuseum, de heer P. Hondius, zal in de spreekkamer aanwezig zijn op: Maandag, Woensdag, Vrijdag en Zaterdag van 10 tot 16 uur, Dinsdag en Donderdag van 9 tot 12 uur.

De Koloniale afdeling op deze Jaarbeurs loont zeer zeker de moeite van een bezoek.

Als groote bijzonderheid is er nog te zien de circa 40 K.G. wegende goudvondst, welke onlangs te Suriname op de Placer de Jong-Zuid gewonnen werd. Dank zij de groote medewerking van de directie der Surinaamsche Bank in Amsterdam is het mogelijk gedurende den jaarbeurstijd dezen goudschat in originalen toon te stellen!

VOOR AL UWE REIZEN

Reisbureau LISSONE N.V.   Reisbureau LINDEMAN N.V.

AMSTERDAM   DEN HAAG

Leidschestr. 5   Dam 10   Groenmarkt 22   5033 en elders

— N.V. Ned. Ind. Reisbureau LISSONE-LINDEMAN —

BATAVIA-CENTRUM: Rijswijkstraat 2 — SOERABAYA: Simpang 4

GENUA   J. J. BOUVY, „Hotel Splendide“   PARIJS

Off. Informazioni C.I.T.   Boulevard Dugommier 61   „EXPRINTER“

Stazione P. Principe   MARSEILLE   26 Avenue de l'Opéra

Van Week tot Week.

Van Maandag 29 Aug. tot Zondag 4 Sept.

Woensdag 31 Augustus j.l. mocht héél Nederland de verjaardag vieren van H.M. de Koningin. Op dien dag gingen dan ook de eerbiedige en oprechte wenschen tot Haar uit van tientallen miljoenen uit drie werelddelen.

De G.G., leden van den R. v. I. en den Volksraad en dir. van de departementen, hebben aan boord van den kruiser Sumatra de vloot-oefeningen bijgewoond voor het eiland Edam. De G.G. sprak zijn tevredenheid uit over het verloop der manoeuvres en vertrok na afloop daarvan naar Soerabaja, voor het openen van de regenten-conferentie aldaar.

Bij den Volksraad is een wetsontwerp ingediend tot vermindering van het aantal leden der Alg. Rekenkamer van 6 tot 4.

De Volksraadsleden Thamrin, Ratulangi en Soetardjo stelden bij amendement op de ontwerp-ordonnantie inzake de crisisheffing-1933 voor, de inkomsten beneden f 1200 p. j. vrij te stellen van de crisisheffing, in stede van deze vrijstelling te beperken tot inkomsten beneden f 250 zooals het ontwerp voorstelt.

Bij de verwerping van de afd. onderwijs der begroting, stemden alle Inheemsche leden tegen, met uitzondering van de heeren Mandagie, Apituley en Sosrohadikeoesoemo, voorts de heeren mr. van Helsdingen, Pastor, Monod de Froideville, De Dreu, Van Mook en Fournier.

Vóór stemden alle overige leden, inclusief de voorzitter en de Chineesche leden, exclusief de heeren Gondosoebrata, Soekawati en Alatas, die afwezig waren.

In de commissie voor een dep. van verkeerswezen is volledige overeenstemming bereikt over de noodzaak tot spoedige instelling van zulk een departement.

Het economisch verslag over het tweede kwartaal van 1932 van het departement van landbouw, maakt melding van een sterke uiting van de neiging tot het zoo intensief mogelijk gebruiken van sawahbouwgronden door de bevolking.

In een der jongste publicatiën van het dep. van landbouw, enz., wordt gewezen op de sterke vermindering van den export van bevolkingsrubber. Deze wordt behalve aan het prijsverloop ook toegeschreven aan het feit, dat den laatsten tijd verschillende herbereidingsfabrieken gesloten zijn. Zoo telt bijv. Singapore thans nog slechts vijf van zulke fabrieken, terwijl eertijds 35 herbereidingsfabrieken voor rubber aldaar bestonden. Desniettemin blijft de potentieeliteit der productie van bevolkingsrubber als een zwaard van Damocles boven het herstel der cultuur hangen.

De opbrengst van de landsmiddelen bedroeg in de maand Juni f 35.964.000 (v. j. f 45.168.000). Deze opbrengst was in de periode Jan./Juni 1932 f 198.968.000 (v. j. f 241.028.000).

In een vergadering van de Malangsche Landbouwer. deelde de heer De Jonge namens het Landbouwsyndicaat mede, dat, indien bliken mocht, dat de voor de instandhouding van het Malangsche proefstation benodigde gelden niet bijeen zijn te brengen, zeker zal moeten worden overwogen, welke weg zal moeten worden ingeslagen, teneinde het voortbestaan van deze instelling te verzekeren. Bij deze overwegingen zal stellig ook worden nagegaan, of steun van de regering in deze zal moeten worden gezocht.

Het verluidt dat de Deli-Planters-Vereeniging per 1 Januari een salarisverlaging invoert van 7½ pct., waartegenover de opgeschorte salarisverhogingen weer door gaan.

De A.M.J.M., die den bouw te Malang van 200 huisjes voor werklozen overwoog, mede in verband met de verwachting dat omstreeks Oct./Nov. 700 personen hun ontslag bij de suikerindustrie zullen krijgen, ongerekend het

ontslagen personeel bij de bergcultures, heeft besloten tot den aankoop van 5 H.A. grond bij Malang, waarop 100 gekoppelde woningen gebouwd kunnen worden. Bovendien wordt spoedig begonnen met den bouw van 10 huisjes op grond van de gemeente, terwijl onderhandelingen gevoerd worden tot het in gebruik stellen van het vroegere sanatorium Ngadiwono ten behoeve van werklozen.

Blijkens een publicatie van de K.P.M., worden a.m. de volgende exportquota voor het jaar 1932 van Ned.-Indië met bestemming naar Zuid-Afrika verwacht, alles in tons van 1000 kilogr.: koffië 1420, klapperolie 662, palmolie 1022. De overeenkomstige cijfers voor 1931 bedroegen: koffië 379, klapperolie nihil, palmolie 179. Het een en ander is geraamd op grond van de tot dusver beschikbare cijfers. Achting het met de verbinding Holland-Zuid-Afrika ook maar in deze hoopgevende richting.

Bat'a zal dezer dagen over Gdingen een vrachtboot naar Batavia zenden. Er gaan meer dan honderd verkoopers mee en een lading schoenen, verder technische hulpmiddelen voor de oprichting van nieuwe en uitbreiding van de bestaande filialen van de onderneming in Indië. Op de thuisreis zal de boot grondstoffen voor Zin medenemen.

De K.N.I.L.M. stelde per 1 September retourbiljetten in waarbij een reductie wordt verleend van 15 pct. van de bestaande tarieven voor enkele reis.

Ten gevolge van een sedert eenige jaren reeds in gang zijnd conflict tusschen de Engelsche petroleum belangen en Perzië, is het deel van de vliegroute Nederland-Indië dat over Perzië gaat, weder ernstig in gevaar gekomen. Met de mogelijkheid dat de overtochtvergunning over dat deel per 1 October a.s. wordt ingetrokken, wordt ernstig rekening gehouden. Reeds zijn maatregelen in uitvoering om, zoo noodig, dat deel der route over Arabië te verleggen.

Berichtgeving hoofdzakelijk ontleend aan Aneta de N.R.Ct.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt

Door afwezigheid van onze medewerkster blijft deze rubriek in dit nummer achterwege.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers.

Een „Koloniale Entente“?

Onder voorzitterschap van den oud-president der Republiek, Gaston Doumergue, waren omstreeks half Juli te Parijs vertegenwoordigers bijeen van alle groote koloniale organisaties van Frankrijk: de Union Coloniale Française, het Institut Colonial Français, de Association Colonies-Science, het Comité de l'Afrique Française, het Comité de l'Asie Française, het Comité de l'Océanie Française, het Comité du Commerce Industriel et de l'Agriculture de l'Indo-Chine, de Ligue Maritime et Coloniale, de Académie der Sciences Coloniales enz. Na een korte gedachtenwisseling werd eenparig besloten tot constituering van een Franschen Raad voor een Koloniale Entente. Naar de oud-president in zijn toespraak liet uitkomen heeft deze „Conférence Française pour l'Entente Coloniale“ een „vooral naar doel beperkte, doch in haar mogelijke consequenties zeer ruime taak“. Zij moet n.l. de grondlijnen opstellen en de middelen in werking brengen voor het behoud van het koloniaal werk van Frankrijk en de Europeesche landen, actieve relaties aanknopen met de vreemde koloniale mogendheden voor een gemeenschappelijke actie, uitwisseling van diensten, en wederkerige hulp en bijstand. Het doel der beweging raakt — n. h. i. van de Deli Crt. (5/8) — ook ten nauwste Ned.-Indië; samenwerking tusschen de koloniale mogendheden is een gebiedende eisch. Tijdens de Koloniale Tentoonstelling bewerkte de Union Coloniale de

BENS

DE GOEDKOOPE KRUIDENIER
VAN ZEGGELENLAAN 107 - TEL. 119222
— DEN HAAG —

5130 VRAAGT-PRIJSCOURANT - AUTOBESTELDIENST

D. VAN DER LAAN 'S-GRAVENHAGE

LOOD- EN ZINKWERKEN
SANITAIRE INSTALLATIES
ZEESTRAAT 94

5128 — TELEFOON 180557 —

vorming van vijf interkoloniale studie-comités: het Comité Franco-Hollandais (waarvan de Franse sectie gepresideerd wordt door den heer Albert Sarraut, en 't Nederlandsche comité Jhr. Dr. J. Loudon tot eerevoorzitter heeft) en de comités Franco-Belge, Franco-Britannique, Franco-Italien en Franco-Portugais. De behoefte aan een interkoloniale politiek der verantwoordelijke regeerders wordt sterk gevoeld. De heer André Lebon, de president der Union Coloniale Française, acht ook een gezamenlijk optreden van een koloniaal blok in de groote wereldorganismen wenschelijk. Men kan het met den heer Lebon volledig beamen, dat het onhoudbaar zou zijn, dat b.v. in de zittingen van het Internationale Arbeidsbureau bij de behandeling van het vraagstuk van den arbeid der Inheemschen in de koloniën, de koloniale landen nog langer zouden worden overstemd door landen zonder koloniën en door vertegenwoordigers, die maar heel beperkte kennis van koloniale problemen hebben. Naast de politieke zijde heeft de samenwerking ook een zeer belangrijke economische zijde: die der richtinggeving aan de koloniale cultures, zoowel die der Overheid als van het particulier initiatief, m. a. w. de kwestie der productierestricties en opvoering der prijzen. Eén zijde van dit economisch probleem is de landbouwkwestie. Een andere is die van het interkoloniaal handelsverkeer: herziening, zoo mogelijk opheffing van tolbarrières en andere handelsbelemmeringen, verbetering der vervoerfaciliteiten te land, ter zee en door de lucht. En dan zijn er de vraagstukken, welke samenhangen met de zorg op immigratie- en humanitair gebied, terwijl tenslotte de financieele kwestie, met name die van het koloniaal crediet, ook behartiging kan vinden. Het is te verwachten dat men bij de besprekingen „regionaal” te werk zal gaan. Zoo zal het overleg dat Indo-China en Fransch-Oceanië betreft, zich bijzonder sterk richten op Ned-Indië, waar cultures, economische en politieke verhoudingen, belangen en gevaren bestaan, welke op tal van punten overeenkomst vertoonen. Ned-Indië is dus het eerste gebied dat van Fransch standpunt voor samenwerking in aanmerking komt. De Deli Crt. hoopt dat Ned-Indië, dat bij een samenwerking niet minder belang heeft dan Frankrijk, het Franse initiatief met veel waardeering zal begroeten en mede zal werken, voor zoover dat van de Indische Regeering afhangt, tot de stichting van een „koloniale entente” waarvoor te Parijs de eerste bouwstenen zijn aangedragen.

Correspondenties uit het Buitenland treffen wij o.a. aan in het Soer. Hbl. (25 t/m. 30/7, 1ste bl.) en de Deli Crt. (1 t/m. 5/8, 3de bl.)

Het geldvraagstuk. „Onafhankelijkheid”. Samenvatting

In antwoord op de algemeene beschouwingen van den Volksraad heeft de Reg. Gem. voor Alg. Zaken, ir. Kiewiet de Jonge, een rede uitgesproken (Bat. Nwsbl. 2/8, 4de bl.). Zeer uitvoerig besprak de Reg. Gem. het geldvraagstuk. In landen waar b.v. tengevolge van de sterke positie der vakverenigingen, loondaling bemoeilijkt wordt, en waar ook de goederenprijzen vrijwel constant blijven, kan waardevermindering van de munt, dus vermindering van de goudwaarde der loonen en goederen, althans in theorie, wellicht eenige uitkomst geven. Evenwel, vermindering van de goudwaarde der loonen en van een groot deel der goederen is voor Ned-Indië reeds, zool niet bereikt, dan toch in vollen gang. Loon- en prijsdaling is immers overal aan de orde van den dag. Wanneer men nu bovendien nog de waarde van het geld verminderen ging, zouden alle loontrekkenden op dubbele wijze worden getroffen. Juist wat in Indië op het gebied van daling der loonen en der goederenprijzen verkregen is, maakt maatregelen als vrijwillige devaluatie of inflatie overbodig. In Indië wordt thans een proces voltrokken, dat men voortdurend in de hand houdt, ook al treden daarbij secundaire gevolgen op, die men als onvermijdelijk moet aanvaarden. Bovendien is het juist dit proces, dat, mits tot het einde doorgevoerd, voorkomen kan en moet, dat Indië tot gedwongen devaluatie of inflatie overgaat. Een sluitende begroting, d. w. z. sterke bezuiniging in openbare en particuliere huishouding, een actieve handelsbalans, d. w. z. niet meer in het Buitenland koopen dan men uit zijn inkomsten beta-

len kan, en een knappe leiding der Circulatie-Bank sluiten de gevaren en ellende van devaluatie of inflatie uit. Gevaren en ellende, welke zoo groot zijn, dat Duitschland, hetwelk deze aan den lijve ondervond, zich tot het uiterste inspant om aan een herhaling ervan te ontkomen. „Dat nooit meer”, zegt de Deutsche Regeering. En de Ned-Indische Regeering, het land zoo vele beproevingen willende besparen, zegt vastbesloten: „Dat nooit!”

Komende tot het staatkundig Regeeringsbeleid sprak de Reg. Gem. o.m. over het beginsel-program der R. Kath. Javanen en over dat der Nationale Fractie. Het eerste heeft de Regeering opnieuw doordrongen van de belangrijke en schoone taak, welke deze organisatie ten aanzien van Ned-Indië vervullen kan. Zij hoopt, dat de P. P. K. D. in samenwerking met de Regeering, haar streven met succes zal zien bekroond. In het program der Nationale Fractie wordt niet langer als doelstelling gegeven de zelfstandigheid, doch de onafhankelijkheid van Ned-Indië; en deze wel zoo spoedig mogelijk. De Regeering erkent de wenschelijkheid, dat de gevoelens en bezwaren van de in den Volksraad vertegenwoordigde sociale en politieke groepen vrij en onbevangen tot uiting komen. Toch betreurt zij deze uiting, omdat zij daardoor principieel anders komt te staan tegenover een fractie, waarvan de leider gewoon is bij het debat in scherpzinnigheid en breeden blik uit te munten, waardoor zijn adviezen en denkbeelden steeds ook voor de Regeering van groote waarde zijn. Op den weg naar zelfstandigheid — ook al verschilt men van gevoelen omtrent de vraag waar het eindpunt ligt — kan men voorshands nog langen tijd samen gaan en zijn onderlinge samenwerking en vruchtbare gedachtenwisseling omtrent praktische politieke vraagstukken mogelijk. Maar wordt onafhankelijkheid als doelstelling gekozen, dan kan de Regeering op dien weg niet volgen, dan wordt die samenwerking en gedachtenwisseling moeilijker en noodwendig tot een beperkter terrein teruggebracht. Deze onafhankelijkheid kan voor de Regeering geen punt van discussie uitmaken. Zij rekent hierbij op de instemming der betrokken fractie, wier leider bij interruptie erkende, dat ook hem een bespreking van dit onderwerp niet wenschelijk voorkwam. Opwekking buiten de zaal van den Volksraad, tot zoo spoedig mogelijke verwezenlijking der onafhankelijkheid van deze landen, kan beteekenen een actie tegen het in Nederland of in Ned-Indië gevestigde Gezag. Als zoodanig kan het een strafbaar feit opleveren. Hetgeen op de onafhankelijkheidspropaganda der P. N. I. is gevolgd, zij voor de betrokken volksleiders een waardevolle les. De Regeering twijfelt voorshands niet of zij hebben die verstaan.

Ten slotte gaf de Reg. Gem. de volgende samenvatting van zijn rede: Principieele verdeeldheid, waar het gaat om de levensbelangen van het land, bestaat er tusschen Regeering en Volksraad niet. Wel principieele overeenstemming. De Volksraad concentreert zijn aandacht niet op politieke doch op financieele en economische nooden en hervormingen, — evenals de Regeering. De Raad wenscht zoo spoedig mogelijk een sluitende begroting, — de Regeering ook. Hij wijst inflatie of devaluatie af, — evenals de Regeering. Het College vraagt intensievere welvaartsbevordering — de Regeering is naar vermogen bereid. Het wenscht meer actieve handelspolitiek — de Regeering oriënteert zich reeds in die richting. De Volksraad dispeereert niet, wil doorbijten — de Regeering met hem!

Wij vestigen de aandacht op de Java-Bode (27/7 „De groote fout”; 29/7 „Groot-Nederlandsche studiegroep”, te Batavia opgericht; 28 en 29/7 „Persdelict van ir. Soekarno”), het Bat. Nwsbl. (2/8, 3de bl. „Het financieel beleid”, Reg. Gem.), het Soer. Hbl. (26/7, 2de bl. „Wat de feiten beduiden”, Z.) en de Deli Crt. (1/8 „Verder gaande bezuiniging”, Rondschriften Reg.).

Economische affaires.

Wisseling van tijd brengt wisseling van inzicht, en van waardeering, betoogt Z. in het Soer. Hbl. (23, 25, 27 en 28/7, 2de bl.). De primitieve landbouw heeft ons in Indië gered uit de gevaren waarin de grootindustrie ons stortte. Wij werpen wij het over een anderen boeg: een snelle industrialisatie van Indië biedt wijde perspectieven. Hollandsche arbeiders vragen in Indië maatregelen; Inlandsche nationalisten doen dit ook, Indische industrieelen eveneens. Men dobert tusschen het verlangen den handel van het Buitenland een weinig van zijn voorrechten te ontnemen, en de vrees voor politieke gevolgen daarvan. Preferentieele rechten, eene tolonie, vrijhandel... er is keuze genoeg.

De mogelijkheden tot ontwikkeling der Indische industrie moet men niet overschatten — meent Z. —; zij zijn z. i. vrij beperkt. Aan de weefindustrie kan ongetwijfeld belangrijke uitbreiding worden gegeven; voorts bestaan mogelijkheden voor middelsoort en kleinere bedrijven. Japan overstroomt echter Indië met een stortvloed van artikelen, zoo goedkoop dat alle concurrentie onmogelijk is; men wil er de pariteit van de Yen op 20 % der goudwaarde fixeren. Een grondige herziening der wetten en tarieven, welke ons economisch leven beheerschen, is dan ook dringend noodig. In den laatsten tijd ontwikkelden zich in Indië op industrieel gebied: 1e. De biscuit-fabrieken te Tandjong Priok en te Soerabaja, die een groot succes hebben. Singapore heeft al sinds vele jaren deze industrie; de

Hollandsche nijverheid heeft nog niet aan deze bedrijven in Indië gedacht. 2e. De Padangsche cementindustrie wist zich nog staande te houden door scherp doorgevoerde bezuinigingen in het bedrijf. 3e. De industrie der sigarenaanstekers. De vuursteentjes, een menging van cerium en ijzer, die eene handelswaarde hebben van f 10 per K.G., ontsnappen aan bijna alle controle. In Midden-Java reist een Br-Indiër met een vrachtauto rond, distribueert onder zijne relaties het grondmateriaal: steentjes en radertjes en haalt op dezelfde wijze het afgewerkte artikel op; men maakt ze van 6 ct. af, met eene verkoopwaarde van 10 ct. In Ngoenoet en Toeloengagoeng werken 1200 man in dit bedrijf; zij leveren per maand 200.000 aanstekers af. 4e. De fabricatie der metalen koffers, waarvan bijna iedere Kromo die reist, er een heeft; de invoer werd in drie jaren practisch gestopt. 5e. De fabricatie der krekstrookjes, het rookertje van den kleinen man, is belangrijk gestegen, wat bleek uit den invoer van Zanzibar-kruidnagel; de kruidnagel van Ambon is als specerij superieur aan die van Zanzibar, doch een weinig te sterk of te scherp voor het gebruik in de tabak. 6e. De bierbrouwerij te Soerabaja; drie brouwerijen zijn te Soerabaja, Batavia en Medan in aanbouw. 7e. De textielnijverheid; zij is van het grootste belang voor een volk dat altijd het weven als huisindustrie heeft beoefend. Er is geene Regeering meer te vinden, die zich de weelde zou kunnen veroorloven de bevolking in Indië te dwingen duurdere artikelen uit Holland te koopen dan zij zich kan verschaffen; Indië moet echter niet worden gebonden aan Japanschen uitverkoop en dumping. De Japansche methoden schijnen er meer op berekend de concurrentie weg te drukken en daarna Kromo het gelag te laten betalen. Getracht moet worden in Indië te weven wat wij noodig hebben; de Swadeshi-beweging heeft economische waarde. De moderne handgetouwen kosten f 30 per stuk; deze prijs is voor den desaman te hoog. De Singer-naaimachines en de Deutsche fietsen worden overal in de desa's verkocht op afbetaling; wellicht kunnen de organisaties op nationalistische basis ook de weefgetouwen op gemakkelijke betalingscondities onder de bevolking brengen. 8e. De leder- en aardewerk-industrieën. Te wijzen valt nog op de mogelijkheden welke in Indië liggen voor de fabricatie van een zeer goedkoop schoen. Japan brengt er eene (katoen met rubberzolen) op de markt tegen ongelooft laag prijs; toch zal men aan deze industrie moeten denken, en wellicht mogen rekenen op steun tegen het Japansche product.

Holland heeft niet alleen geen recht op eenig offer van Indië, doch is zelfs verplicht — n. h. o. van Z. — mee te werken aan den uitbouw eener constructie, welke het mogelijk maakt dat meer kapitaal, met zijn winsten, in Indië blijft. Dit is eene stelling aan den uitersten kant. Aan de andere zijde ziet Z. deze these: Men moet geen dualisme Holland-Indië scheppen, doch ook op commercieel gebied het beginsel der rijkseendheid hooghouden. De vele tusschenvormen tusschen deze twee gestelde grenzen worden in hare waardeering beheerscht door opvattingen van politiek beleid, van opportuniteit en van praktische redelijkheid. Onderwerpen als deze vragen geen scherpe stellingneming, doch veel overleg, omzichtige afweging en uitwisseling van belangen. Onder geen voorwaarde mogen in het belang van Holland maatregelen worden getroffen, welke in het nadeel van Indië zouden zijn. Men waken tegen eenzijdigheid! Wij moeten komen tot eene Commissie, die zoowel het Indische als het Hollandsche belang vertegenwoordigt, en die voorstellen indient, welke Indië en Holland geven waarop ieder aanspraak heeft, en vervolgens: wat tegen wilden buitenlandse import moet worden gedaan, zonder den Inlander te verplichten op den duur afstand te doen van goedkope goederen. Het onderwerp heeft vele facetten. Men denke aan de beteekenis welke een leverancier van tropische producten als Indië zou kunnen hebben in eenige groote groepeerings van industriele en handelsbelangen als zich thans in Europa vormen (Holland-België, het Britsche Empirium, enz.), waarbij men echter al dadelijk den wensch moet uitspreken eener zoo snelle uitbreiding van zulke groepen, dat zij een belangrijk deel der wereld omvatten. Men denke ook aan andere mogelijkheden, opgetast in deze vraag: Is Indië niet reeds zoo innig samengeweven in het Pacific-verband, zoo los geworden van de Oude Wereld, dat maatregelen als de hiervoren bedoelde het karakter dragen eener kunstmatige versterking van banden, welke eigenlijk geleidelijk moeten verslappen? Wij moeten komen tot eene herziening, en dan vraagt allereerst een constructieve wijziging onzer zuiver fiscale douanetarieven de aandacht. Er zijn tal van vragen, ook die der vrachtenpolitiek in het algemeen, welke men slechts kan zien als één groot complex. Bij de bestudeering hiervan waken men voor het belang van Indië; dit mag onder geen voorwaarde worden aangetast, tenzij dit noodig is voor het winnen van ander belang.

In dit verband leze men de Java-Bode (28/7 „Ananasgarantie”; „Bescherming Ind. handel”, Request Handelsver.; 29/7 „I. C. A.”), de Deli Crt. (5/8, 2de bl. „In tijden van wereldgeschiedenis”, J. J. v. d. Laan) en het Soer. Hbl. (25/7, 3de bl. „Soer. Weekoverzicht”, B.).

„Thee Kwass”.

De propaganda voor het drinken van Java-thee door de Inheemsche bevolking op Java leverde — volgens

**VOORLICHTING en BIJSTAND in ALLE
FISCALE AANGELEGENHEDEN**
J. A. MONOD DE FROIDEVILLE
BELASTINGADVISEUR 5615
Wijnstraat 91. Tel. 54780. Rotterdam
Van 7—9 u. namiddag te **CONSULTEEREN**
te 'S-GRAVENHAGE, Juliana van
Stolberglaan 125 — Telefoon 770471 —

De Loc. (1/8, blz. 9) — verrassende resultaten. Vier groote reclame-auto's rijden in het binnenland van desa tot desa, overal thee schenkend en droge thee distribueerend. De consumptie van dit product heeft zich thans van den West-Preanger uitgebreid tot Midden- en Oost-Java en Bantam. Ook neemt het gebruik van *theecider* onder de bevolking steeds toe.

Het *Bat. Nwsbl.* (28/7) deelt omtrent den nieuwen „theedrank” mede, dat deze *te-timoen* goedkoop en frisch is: een goede hoeveelheid theeaftreksel, wat suiker en een klein stukje theeschimmel-cultuur, en de drank is gereed. Wij hebben hier echter niet te doen met een „novum”. In Rusland wordt algemeen z.g. „*Thee Kwass*” gedronken; de theeschimmel is daar bekend als „Japansche of Mandsjoerische schimmel”. Over e. e. a. publiceert dr. Siegwart Hermann interessante bijzonderheden in „*Die Umschau*” (Oct. 1929).

Landbouwzaken vinden wij besproken in *De Loc.* (28/7, blz. 13 „Eur. werknemers in bergcultures”, *Mr. Korte*; 1/8 „Irrigatie in Batavia en Bantam”), de *Java-Bode* (29/7 „Rubberwegen in Singapore”) en *De Sum. Post* (30/7 „De hacil tanah”; 3/8, 2de bl. „Kolonisatie door Indo-Europeanen”, Uitslag van Reg. onderzoek; 4/8 „Behoud van arbeiders”, ter S. O. K.).

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.

Diverse onderwerpen.

De reprimande en waarschuwing door den Resident van Batavia gericht tot Moh. Jamin, een der heftigste sprekers op vergaderingen, was der *Bintang Timoer* van 10 Juni aanleiding hem tot voorzichtigheid te manen en tot sparen van zijn krachten „tot den grooten strijd.” Hij is een knap orator, looft het blad en wordt misschien nog eens een „Indonesische Briand”, maar hij is nog student en als hij niet zooveel tijd aan de beweging had besteed, was hij misschien al meester in de rechten geweest. Het blad raadt hem aan niet te veel naar voren te treden en wijst hem op mr. Sartono en mr. Koesoema Soemantri. Natuurlijk kan *Aksi* (13 Juni) zich niet met dezen raad vereenigen; het blad verwijt zijn Bataviaschen confrater te meenen dat „Groot Indonesia” zonder offers kan worden verkregen of als gunst van de overheerschers. De raad is goed voor Jamin als persoon, beschamend voor de volksbeweging. En — voegt *Aksi* er aan toe — vandaar dat de „*Bintang Timoer*” wel en andere bladen niet in de kazernes worden toegelaten. De ook links-radicalen *Oetoesan Sumatra* (10 Juni) verwacht geen effect van de waarschuwing. Jamin toch doet niets anders dan in duidelijke taal de massa op haar mogelijkheden wijzen en zoolang de door hem gesignaleerde feiten en toestanden nog bestaan, zal er altijd een Jamin zijn die de aandacht van het volk er op vestigt; indien niet deze Jamin, dan Jamin II en Jamin III, enz.

De medewerker van de *Sin Po* (16 Juni) te Padang deelde mede dat een van de beide jongelui die destijds bij een godsdienstig feestje een Hollandsche vlag verscheurden, door den Landraad tot 1 jaar en 3 maanden is veroordeeld. Volgens hem wekt dit vonnis bij velen verbazing, omdat de jongeling nog niet tot de jaren des onderscheids is gekomen. En de *Sinar Deli* van 15 Juni acht de straf van 3 jaar gevangenis voor een persdelict van den 18-jarigen journalist van de „*Medan Rajat*” te Padang te zwaar. Maar het ergst acht het blad het dat de redacteur zoo'n minderjarig jongmensch gelegenheid geeft zoo maar een artikel te schrijven en te plaatsen: dat was bij hem gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel.

De drukte over de Aziatische eenheid is in de pers al geluwd, maar de bladen brengen een verslag van een vergadering van een „Persatoean Perkoempoelan Perkoempoelan Bangsa Asia”. Volgens dat in de *Keng Po* van 21 Juni streeft deze organisatie naar een nauwen band tusschen de Aziaten in „Indonesia” en naar gezamenlijke lotsverbetering. Zij tracht haar doel te bereiken door zoo veel mogelijk vereenigingen van de Aziatische volksgroepen een eenheid te doen vormen en door gezamenlijke actie op verschillende gebieden met eerbiediging van de grondslagen en richting van de afzonderlijke leden-partijen der organisatie. Een commissie werd ingesteld voor het ontwerpen van de statuten.

De *Siang Po* van 21 Juni blijft sceptisch gestemd tegenover de pogingen der Soerabajasche eenheidsleden. Volgens dat blad bestaat er nog niet eens een organisatie, want de berichten vertellen niets omtrent

de samenstelling van het bestuur en over de vereenigingen die zich bij de federatie hebben aangesloten. Hij blijft overigens van meening dat de tijd voor zulk een organisatie thans nog niet rijp is, waar er in de afzonderlijke groepen zelf nog zooveel oneenigheden heerschen. Zelfs wordt zulk een organisatie gevaarlijk geacht voor de goede verhouding tusschen de Aziatische bewoners van deze gewesten als bron voor geschillen.

Het nieuwe blad *Menara* van 1 Juli merkt naar aanleiding van de rede van den Landvoogd bij de opening van den Volksraad nog op dat deze rede geen enkel stukje heldere hemel, doch slechts donkere wolken te zien geeft. De G. G. heeft, door op al die „ziekten” te wijzen, er geenszins toe bijgedragen de verontruste gemoederen tot bedaren te brengen, ja zelfs den geest der menschen doen verslappen en alle hoop op betere tijden doen vervliegen. Vooral ontmoedigend waren de woorden: „Toch kan ik volstrekt niet zeggen dat hiermede genoeg gedaan is. Integendeel, als de inkomsten niet beter worden, zullen we verder moeten gaan.” Wat de Regeering dan doen zal, wordt er echter niet bijgezegd.

Verder treft het dat deze G. G. — in tegenstelling met wat G. G. de Graeff gewoon was — niets heeft gezegd is verband met een zoo belangrijke politieke daad als de geste van de V. C. van kort geleden, die op haar congres als het ware openlijk een oorlogsverklaring heeft doen hooren tegen de Indonesische nationale beweging. Zou in dit geval ook het Hollandsche spreekwoord van toepassing zijn: „wie zwijgt stemt toe?” Daarnaast echter liet de G. G. een „waarschuwing” hooren aan de nationale beweging — als het tenminste geen dreigement is — in de woorden: „...om elke versterking van rust en orde met kracht tegen te gaan en spoediger in te grijpen....”

Ten slotte wijst de redactie op de verklaring van Z. E. omtrent bevordering van de volkswelvaart door regeeringsbelangstelling in de Inheemsche nijverheidsbeweging, betere voorlichting op economisch gebied e.a. Dit stemt tot dankbaarheid, maar... het woord *volkswelvaart* is al zoo vaak gehoord in den Volksraad en in geen enkele openingsrede heeft het ontbroken; buiten het Volksraadsgebouw heeft men tot dusverre slechts *volksarmoede* gezien! De volkseconomie zal steeds een vijand vinden in het „vreemde kapitaal”, waartegen „betere voorlichting” alleen niet helpt. Wat het volk wil, is opheffing der opendeurpolitiek. Nu de landskinderen zelf weefsels gaan produceeren, komen de Japansche importeurs met dezelfde gewezen goederen van Japansche fabrieken tegen lagere prijzen; met andere dingen, het visscherijbedrijf e.a. gaat het evenzoo, dank zij de opendeurpolitiek.

In het nr. van 20 Juni bespreekt de *Bintang Timoer* de mogelijkheid van de benoeming van een Inlander tot vice-president van den Raad van Indië, m. a. w. van een „Indonesischen w.d. G. G.”, in verband met het verstrijken van den diensttijd van den heer Bodenhausen in September a.s. Tot dusver heeft de benoeming volgens ancienniteit plaats gehad en dan komt voor de vacature de heer Djajadiningrat het eerst in aanmerking. De rassenkwestie kan hierbij geen belemmering opleveren, meent het blad, want in het Regeeringsreglement staat: „Er is een Raad van N. I., bestaande uit een Vice-President en zes leden, die *Nederlandsch onderdaan* moeten zijn”, enz. Het blad merkt dan op dat bij afwezen van den G. G. de vice-president van den R. van N.-I. hem zou moeten vervangen, dus een Inlander w.d. G. G. zou worden, terwijl in het Reg. Regl. staat dat de G. G. een Nederlander moet zijn. Een dergelijk geval heeft zich nog nimmer voorgedaan; het blad is er benieuwd naar hoe de Regeering er tegenover zal staan. De houding van het opperbestuur in deze zal bepalen of alle aan de Indonesiërs gedane beloften slechts zoete beloften zijn dan wel oprecht gemeend.

De *Pewarta Deli* van 18 Juni klaagt — zooals het blad ook vroeger deed — er over, dat op bijna alle Gouvts. scholen de leerlingen worden opgeleid tot afhankelijke werknemers, waarvan het funeste bleek toen er in alle Gouvts. diensten een te veel aan zulke werkkrachten ontstond. Honderden abiturienten van H. I. S. en andere scholen zochten tevergeefs naar een baantje, voor eenig ambacht staan hun handen verkeerd en een der gevolgen van dit alles waren de communistische woelingen in '26 en '27 met de daarop gevolgde interneering naar Boven-Digoel. Thans brengt de malaise-onderwijspolitiek vele ouders tot wanhoop over de vraag waar zij hun kinderen voor hun studie moeten heensturen. Met voldoening constateert het blad als gevolg van de bezuinigingen op onderwijs het aantal particuliere scholen. T. a. v. deze scholen zal het blad afwachten of ze ook werknemers zullen produceeren dan wel zelfstandige vakmensen zullen afleveren.

Zorg wordt verdreven door actie. Wanneer iets u drukt, doe er dan terstond wat aan, ook al brengt dit nog geen oplossing. Elke daad, aan een moeilijkheid gewijd, geeft u een gevoel van voldaanheid, dat uw zorg verlichten zal. (Maandblad „Success”).

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

De Redacties van tijdschriften, welke in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, v. Beverningkstraat 23, 's Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

De Avondpost.

Onze Overzeesche Gewesten van 2 Sept. Het praedicaat „Koninklijke” (Een belangwekkende beschouwing over de vraag of het Indische leger zich zou mogen noemen „Koninklijk”, evenals de Kon. Ned. Marine, de Koninklijke Landmacht. Er is geen K. B. waarop dit zou berusten. Bij de wijziging van den naam *Recueil militaire* voor de Kon. Landmacht in *Legerorders*, werd het woord Koninklijke eerst weggelaten, later hersteld. In Ned.-Indië spreekt men van *Algemeene Legerorders* voor het Leger. Vreemd is het, dat men wel spreekt van Kon. Marechaussee, maar nooit van het wapen der Kon. Cavalerie, Infanterie, Artillerie of Genie. Op de Indische vaandels ziet men een gekroonde W., op de Hollandsche niet. Er blijkt geen overeenstemming te bestaan en het wordt tijd dat de regeering zich uitspreke.)

La Quinzaine Coloniale

No. 622 van 25 Aug.: Une opinion neerlandaise sur la crise du caoutchouc (aanhaling uit de Times en critiek op het laatste bulletin van de Amsterdamsche Bank, welke eindigt met deze zinsnede: zijn gevolgtrekking, dat de uiteindelijke oplossing van de crisis in de industrie zich bevindt in de ontwikkeling van nieuwe toepassing van het product, is onweerlegbaar).

Mitteilungen der Geographischen Gesellschaft in Wien

No. 4—6, Band 75: Seenstudien in Niederländisch-Indië, door F. Ruttner (uitkomsten van de Deutsche Limnologische Soenda-Expeditie, met 8 afbeeldingen.)

Nederlandsch Indië, orgaan van de Vaderlandsche Club

No. 21 van 1 Juli is geheel gewijd aan de Algemeene Vergadering van 12 Juni te Djokjakarta. Aan het slot de verklaring: De V. C. is de politieke organisatie der loyale Nederlanders in Ned.-Indië — voor zoverre deze niet bij andere loyale partijen zijn aangesloten — die de belangen van Indië als deel van het Koninkrijk der Nederlanden behartigen.

Neerlandia, Maandblad van het Alg. Nederl. Verbond

September: Het onderwijs in Suriname. (Een beschouwing over de verschillende soorten onderwijs: lager onderwijs, waarvan de volksschool de kern vormt. Dit naar Hollandsch voorbeeld ingericht onderwijs heeft zijn bijzondere moeilijkheden van plaatselijke aard. Vervolgens ULO en MULO en het particuliere onderwijs, ambachtsonderwijs en machinistencursus. Het is een duur onderwijs, waarop nu sterk zal worden bezuinigd. Het lager onderwijs zal beperkt worden B.L.O.) — De Dietsche spelers in de West, door Willem van der Veer. (Een brief van den leider) — Verovering van het fort Sépérou in 1676, door Fred. Oudschans Dentz (dat in Fransch Guyana ligt. De tekst van een gedenksteen wordt gegeven, welke op 21 December 1901 is aangebracht).

Nieuwe Rotterdamse Courant

23 Aug. Avondblad: Suriname en de Rijkseenheid. (Naar aanleiding van het artikel in de Rijkseenheid: Het rapport der bezuinigingscommissie Welter en Suriname. Het lijkt ons van belang de meening van den schrijver hier weer te geven Deze luidt dan:

Men moet zich, dit lezende, even afvragen of het werkelijk De Rijkseenheid is, die tot de conclusie in kwestie komt, ook al verklaart de schrijver aan het slot dat hij den dag niet hoopt te beleven waarop een zoodanige oplossing van het Surinaamsche probleem een voldongen feit zou worden. Welke reden zou er nog bestaan om een Rijkseenheids-gedachte te propageeren, nadat wij Nederlanders de vraag, of wij bepaalde deelen van het Rijk wel willen of kunnen behouden zelfs maar in overweging zijn gaan nemen en waarom zouden wij juist van Suriname af willen? De omstandigheden zouden ook Curaçao tot een lastpost kunnen maken en zelfs Nederlandsch-Indië zou ons te machtig kunnen worden. Bovendien, wat geeft ons het recht om eventueel voor de Surinaamsche bevolking te beslissen dat zij onder andere leiding er beter aan toe zou zijn?

Het feit, dat Suriname ieder jaar een zeker bedrag aan de moederlandsche schatkist kost, zou moeilijk tot de conclusie kunnen leiden, dat wij met dit land niet langer als Nederlandsch gewest blijven samenleven; ten eerste is dat bedrag, in verhouding tot het totaal der openbare uitgaven, onbetekenend; ten tweede is er ten behoeve van

Suriname ook wel geïd uitgegeven, dat achteral bleek onnut te zijn besteed; soms zelfs werden of worden min of meer kostbare maatregelen genomen zonder voldoende groote kans op succes. Dat alles is toch zaak en zou niet door ons tegenover een derde kunnen worden uitgespeeld bij pogingen om ons van Suriname te ontdoen; gaat het echter niet om het kunnen, maar willen wij Suriname liever niet aanhouden, dan zou men ons heel gauw be- duiden, dat wij niet te „willen” hebben. En dan dat verlokkelijke vooruitzicht, dat ons terloops in de R. E. wordt geopend, dat Nederland bij ver- koop of verpachting van Suriname nog voordeel zou kunnen hebben!

Het ligt voor de hand dat de schrijver van het artikel in kwestie ons die mogelijk van overdracht der soevereiniteit alleen maar als een beschamend alternatief voor oogen heeft willen stellen, maar ook dat is bedenkelijk, omdat immers een zoodanige mogelijkheid eenvoudig niet bestaat. Het instituut der mandaatsgebieden is niet in het leven geroepen voor een geval als het onze met betrekking tot Suriname, de Volkenbond beschikt niet over fondsen om noodlijdende koloniën op de been te houden en een Volkenbondsmarkt, waarop wij Suriname zouden kunnen brengen, is er niet. De V.B. zou zeker niet in staat zijn om ons te helpen; alleen het inzicht der niet tot dien bond behorende Vereenigde Staten zou beslissend zijn en dat genoemde republiek stil- zwigend zou goedkeuren dat een naar koloniale expansie hakende Europeesche mogendheid — Duitsland of Italië — als koopster of pachtster van Suriname zou optreden is vrijwel ondenkbaar. Welke Nederlandsche minister van B. Z. zou bereid zijn om het overdrachtsdenkbeeld zelfs maar te in- troduceeren, hetzij bij den V.B., hetzij bij de V.S.?

Het is wel merkwaardig dat wij, na drie eeuwen te hebben deelgenomen aan de kolonisatie van Ame- rikaansche landen, nog zóó weinig „American mind” zijn, nog zóó vreemd staan tegenover de Ame- rikaansche gedachte, dat een onderwerp als het onderhavige in het openbaar kan worden besproken, zonder dat de naam der V.S. ook maar daarbij genoemd wordt.)

Onze Mail

Nr. 2 van 31 Aug.: Het Indische Onderwijs- systeem (slot). Van dessa tot Hoogeschool, door v. B.

De Rijkseenheid

No. 48 van 31 Aug.: El Dorado, door Eme- ritus. (Wij verwijzen in dit verband naar het artikel in het K. W. van 14 Juli no. 28: De geschiedenis der Surinaamsche goudindustrie, door Fred. Oud- schans Dentz met vervolg in nr. 32 van 11 Aug.) — Nogmaals Leger en Politie, door dr. J. van H.

Straits Times

Hierin komt een rapport voor van ir. K. Fraser op het gebied van rubberwegbedekking. Hij schrijft daarin, o.m.: „De heer G. Parry Davis deed proef- nemingen met latex, afkomstig van een plaatselijke onderneming. Dit materiaal, dat eerst een speciale behandeling had ondergaan teneinde voortijdige stol- ling te voorkomen, werd vermengd met Chineesche klei, fijngestampte cokes en ten slotte met een zekere chemische samenstelling, waardoor het geheel een dikke deegachtige massa vormde, welke over het van te voren klaargemaakte dekoppervlak werd uitgestreken tot een dikte van ongeveer 5 c.M.

Deze eerste proefstrook besloeg de halve weg- breedte van Trafalgar-Street over een oppervlakte van 50 yards. Het onderdek, waarop het mengsel was neergestreken, was van beton en de kosten van onder- en bovendeck samen bedroegen 751.10 dollar, waarvan 361.50 dollar was betaald voor de latex, welk laatste bedrag was gebaseerd op 'n prijs van 20 cent per Engelsch pond rubber, welke uit de gebruikte latex zou kunnen worden bereid.

De tweede proefstrook werd gelegd over de ge- heele wegbreedte, over een oppervlakte van 100 yards, op een onderdek van macadam. De proe- ven hebben een gunstig resultaat opgeleverd.

Spoor- en Tramwegen

No. 5 van 30 Aug. Afschuivingen en trace-wijzing nabij Tanah—Terbang in de lijn Lahat—Loe- boeklinggau, door ir. Ellerbroek. (slot).

Tijdschrift voor Economische Geographie

No. 7/8 van 15 Juli/Aug.: Bevolking, uitvoer en rijstcultuur op Atjeh's Westkust, door F. H. Saraber.

United Empire, Journal of the Royal Empire Society.

van Juli: Dutch Rubber, door A retired Dutch Civil Servant. (De schrijver eindigt zijn betoog met deze woorden: Again, the fact that Dutch native plantings are widely scattered, but roughly registered, and not accurately surveyed, is only a minor reason why the Dutch Government will

not control the production of rubber by the native; even in the long run, Dutch native rubber produc- tion will be able to compete with estate production in the matter of price, and a steady but slight in- crease in Dutch native production is to be ex- pected).

Vrij Nederland

Een reedks artikelen: Het Nederlandsch bestuurs- gebied, door M., komen voor in Nrs. 90, 93, 95, 99, 100, 101 en 102 van 29 April, 20 Mei, 3 Juni, 1, 8, 15 en 22 Juli, waarop wij van bevriende zijde opmerkzaam werden gemaakt. Een verzoek aan de uitgevers om toezending had geen gevolg. De schrijver, de heer M(enkman) was zoo vriendelijk ze ter lezing af te staan. De uitgevers schijnen te denken, dat de redactie in staat moet zijn alle in Nederland en gebiedsdeelen voorkomende bladen te kennen en te lezen die over de overzeesche gewesten schrijven. Wij bevelen deze artikelen zeer ter lezing aan om den belangrijken inhoud. De schrijver behandelt de gouverneursbenoeming en be- perktheid der keuze, het lichtvaardig finantieel be- leid van het Bestuur. De Kol. Raad trad handelend op. Zonder machtiging is een bedrag van 1,8 mil- lioen eenvoudig op de begrooting overschreden. Curaçao trad 1932 in met een rentedragende schuld van ruim 7 miljoen. Voorts over de verhooging van accijns en invoerrecht. Vervolgens wordt de Militaire Politie en de burgerpolitie besproken en het afdanken van beamtben, die enkele maanden hadden dienst gedaan. Het heeft de laatste paar jaar aan vruchtbare samenwerking tusschen Bestuur en Kol. Raad ontbroken en fouten werden niet loyaal erkend. De schrijver roert verschillende Cur. problemen aan, die dringend oplossing eischen als vakonderwijs, woningtoestanden, bedrijfsongevallen, geldende teksten van verordeningen, bewindvoering der Bovenwindsche eilanden, de slechte bezetting van ambtelijke functies, de belangen van overheids- personeel enz. In een woord, „het beleid in en met betrekking tot Curaçao „rammelt” nog steeds aan alle kanten”).

ZENDINGS- EN MISSIEBLADEN.

Annalen van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart, Sept.: Naar onbekende stre- ken. (Brief van pater W. E. Thieman. Missio- naris op Z.-N.-Guinea). slot. — De Kaja-kaja toch modelmensch, door pater H. Geurtjens.

St. Claverbond, Sept.: Van de landen aan Merapi's zuidkant, door A. Spekle. S. J. — Missie- steun door groot-industrie, door Fr. Sträter. S.J. — Het nut van de fiets in de Missie, door J. van Leengoed, S.J.

Kruistriomf, Sept.: Inwijding van het Meisjes- Tehuis „De Voorzienigheid” te Bandoeng.

„Petrus Donders”, Sept.: Een Broeder-Mis- sionaris, door A. Nederveen. (n.l. Br. Servatius, 2 Juni 1931 overleden, die zich in Suriname ver- diensteleijk heeft gemaakt). — Een feestdag in de Ger. Majella-Stichting, door Zuster Emelia. — Pot- ribo, door P. P. — We gaan verhuizen, door A. J. — Uit de Majella, door J. Kooger.

BOEKENSCHOUW.

Reisebeschreibungen von Deutschen Beamten und Kriegsleuten im Dienst der Niederländischen West- und Ost-Indischen Kompagnien. 1602—1797. Her- ausgegeben von S. P. L'Honoré Naber. XII-XIII. Wintergerst, Martin: Reisen auf dem Mittelländi- sche Meere, der Nordsee, nach Ceylon und nach Java. 1688—1710. Neu herausgegeben nach der zu Memmingen in Verlag von Johann Wilhelm Mül- ler im Jahre 1712 erschienenen Originalausgabe I Mit 1 Tafel II Mit Kartie von Ceylon. 's-Graven- hage, Martinus Nijhoff.

Ontwerp Wetboek van Militair Strafrecht voor Nederlandsch-Indië. Extra uitgave van het Ind. Mil. Tijdschrift.

Aanwinsten op ethnografische en anthropologische gebied van de afdeling Volkenkunde van het Kolo- niaal Instituut over 1931. Meded. no. XXIX. Afd. Volkenkunde, No. 4. Bij J. H. de Bussy. f 1.50.

Verslag van het verhandelde in de Atg. Verg. en de Sectie-vergaderingen van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap. 1 Juni en 31 Mei: Waarin opgenomen de voordracht van J. H. F. Umbgrove over: Groeiwijze en vorm der koraalriffen in de Baai van Batavia.

Joannes de Laet. Iaerelyck verhael van de ver- richtinghen der geotroyeerde West-Indische Com- pagnie in Dherthien Boecken. Tweede Deel Boek IV—VII, 1672—1630, door S. P. L'Honoré Naber, met 2 kaarten, 2 portretten en 2 Platen. 1932. Bij Mart. Nijhoff. f 12.50 in linnen.

Het Adetrecht van Bali, door dr. V. E. Korn, Bij G. Naeff, Den Haag, 1932.

Suriname

„De Surinamer” van 14 Juli bevatte het volgende Aneta-bericht van 8 Juli uit den Haag: „De Nederland- sche regeering overweegt thans de instelling van een commissie tot bestudeering van het vraagstuk der economische betrekkingen tusschen Nederland en de overzeesche gebiedsdeelen. Binnenkort zullen nadere mededeelingen met betrekking tot de samenstelling van deze commissie worden gedaan. Het is echter wel nagenoeg zeker, dat in deze commissie de verschillende kopstukken uit de Zaken-, Bank-, Handels- en Scheep- vaartwereld zitting zullen krijgen.

De commissie zal vermoedelijk tot taak hebben alle vraagstukken te bestudeeren, welke verband houden met de handelspolitieke betrekkingen tusschen het moederland en de overzeesche gebiedsdeelen.”

Wij lezen nu in de N. R. Ct. van 2 Sept., Ocht. bl. B: „Zeer binnenkort zal de samenstelling van de com- missie voor economische toenadering tusschen Neder- land en de overige gebiedsdeelen van het rijk bekend worden gemaakt.

De regeering heeft prof. mr. Bruins verzocht, het voorzitterschap van deze commissie op zich te nemen, en prof. Bruins heeft zich daartoe bereid verklaard.”

Het is te hopen dat de regeering van deze commissie niet de zelfde ervaring zal opdoen als MacDonald, die in het Lagerhuis verklaarde dat de groote moeilijkheid is, dat bij een zoo groot aantal „first class” zakenmen- schen geen twee van hen hem hetzelfde wisten aan te raden.

In ons vorig nummer schreven wij over de kwestie Moll—Mastenbroek. De zaak werd in de Statenvergadering van 1 Juli ter sprake gebracht door het lid del Prado. Volgens het verslag in „De Surinamer” van 3 Juli deelde de gedelegeerde van het Bestuur, Prof. Stahel, mede dat de aanwijzing van den heer Masten- broek was geschied door de Landbouwvereniging en het Bestuur er buiten stond. Dr. Müller werd door den Ondernemersraad aangewezen.

Dit vond de heer May wel zeer zonderling, want het Gouvernement betaalde de kosten.

Wat de kosten betreft deelde Prof. Stahel mede, dat de K. S. S. M. slechts enkele reis berekende, zoodat de reiskosten beneden de f1000 bleven. Wat de bijko- mende kosten bedragen, wist hij niet, aangezien de declaraties nog niet waren ingediend.

Het passeeren van den heer Moll blijft ook na deze toelichting o.i. een misgreep.

„De West” heeft een interview gehad met Johan Gever, den ontdekker van de rijke kwartsen op het plaser de Jong, en vertelt daarvan in het nummer van Aug. het volgende:

Het is buitengewoon merkwaardig, dat bij de ont- dekking der goudkwartsen de productie daarvan dadelijk geschat is op veertig kilogram. Die schatting is volkomen bevestigd. Aangevoerd is Woensdag 40.577 gram goud, alles afkomstig van de Charmes- kreek, waar Gever werkt. Men herinnert zich, dat Ge- ver, met ware edelmoedigheid, zijn minder gelukkige collega's gelegenheid heeft gegeven om vlak bij zijn rijke grot hun geluk te beproeven. Alles stroomde naar de Charmeskreek en al wat aangevoerd is, is afkom- stig van het terrein in en om de grot van Gever. Het aandeel van Gever zelf is 30.843 gram, terwijl hij verder twee stukken erts heeft aangevoerd met 1700 gram goud, in totaal alzoó ruim 32½ kilogram.

Gever deelde mede dat de tunnel thans nog slechts 12 voet lang is. Het kwarts dat daaruit gehaald is, is geheel afgewerkt in mortieren. Men heeft echter nog slechts één zijde van het gevonden kwartsrif bewerkt. De grot is afgesloten met een deur en met prikkel- draad. Op 6 September keert Gever naar de werkplaats terug en zal dan de andere zijde van het rif in exploi- tatie nemen. Hij heeft goeden moed, dat ook daar wel wat gevonden zal worden, hoewel de grilligheid van goud bekend is en soms plotseling de goudhoudendheid ophoudt.

Het aangevoerd goud zal door bemiddeling der Suri- naamsche Bank worden verkocht. Het is een merk- waardige collectie grof goud, waaronder stukken ge- degen goud van twee tot drie honderd gram gewicht.

Deze steenen, met zichtbaar goud, zullen naar Ne- derland worden opgezonden, met de bedoeling ze ter bezichtiging te stellen op de koloniale tentoonstelling in Den Haag.

Men deelt aan „De Banier” van 30 Juli mede dat de goudvondst van de gebrs. Gevers tot 60 K.G. is opge- loopen.

Wij vonden dit echter niet bevestigd in de andere bladen.

Wij lezen in „De Surinamer” van 7 Augustus:

Complete Woninginrichtingen

op termijnbetaling

Zeervoordeelige prijzen
Groote keuze. Begrotingen gratis

Speciale afdeling van Kleding voor Heeren,
Dames en Kinderen

LOEB NOORDEINDE 107-109
DEN HAAG 5369

W. J. STOKVIS

Kon. Fabrik van Metaalwerken 5370

Heerengracht 9 - Den Haag

**SANITAIR
VERLICHTING
VERWARMING**

Grootste sortering

Laagste prijzen

Ch. F. RIJKEN & Co.

Pianofabrikanten 5373

NOORDEINDE 154, DEN HAAG

Hofleveranciers Telefoon 112523 - Giro No. 31010

MEERPOEL
heeft méér keus

PRINSHENDRIKSTR. 153. TEL. 334853
FILIALEN: HEERENGRACHT 44 a. TEL. 114173
COPERNICUSSTRAAT 123. HOEK BEEK. TEL. 353128

5382

HULPDIENST STICHTING CONTRÔLEWONINGEN

Tel. 118436. Kantoor Zomerweg. Giro 138412.

Speciaal ingericht voor het schoonmaken van Huizen,
Gebouwen. Dienst verhuizingen en transport door
geheel Europa. Inlichtingen ook:

Bijkantoor: LAAN VAN MEERDERVOORT 338.

— Telefoon 392179 — 5391

Haagsche Verwarmings Industrie N.V.

Laan van Meerdervoort 508 - Telef. 392469

5373

CENTRALE VERWARMING GASINSTALLATIE EN OLIESTOOKINRICHTING

Uw adres voor:

Edison-, Crystalphone-
en Philips-
Apparaten en Luidsprekers

Kunstzaal Edison

's-Gravenhage, Plaats 24. Tel. 115765.

5378

DE PRIJS VAN =
WELLNER-ZILVER
IS VERLAAGD

J. v. WILLIGEN & ZONEN
JUWELIERS — DEN HAAG
HOEK PIET HEIN —
ZOUTMANSTRAAT

5371

Voor verzending, opslag en emballeeren
Uwer bagage, wende men zich tot

Fa Boelhouwer, Kruijswijk & Balhuizen
Fijnjekade 25—35, Den Haag. Tel. 112190.

Tevens Motorboot- en Autosneldiensten naar en
van Noord-Holland, Utrecht, Groningen, Friesland,
Drente, Overijssel en Gelderland. 5386

DE STOFZUIGER-CENTRALE

Directeur: P. ELZERMAN

Levering van alle merken

Stofzuigers en Boenmachines

Speciale Verhuurinrichting

5392

Hoofdkantoor: Lange Houtstraat 14

— Telefoon 115123 —

Dit zijn Uwe adressen!!!

.....Ook Coppename levert nu, tegen, alle verwachting, goud, terwijl vroeger beweerd werd, dat er geen goud kon zitten. Nog vóór twee maanden heeft de heer Doorson goud ontdekt in de Tibiti, een zijtak van de Coppenerivier, en wel een hoeveelheid van 410 gram. Dezer dagen heeft diezelfde heer Doorson op dezelfde plaats 790 gram gevonden. Wegens gebrek aan levensmiddelen is hij reeds naar de stad vertrokken, en zoo spoedig mogelijk terug te keeren. Inmiddels werken de andere arbeiders door. Dus totaal heeft Coppename tot nu toe 1200 gram opgeleverd. Dat is volgens mij even merkwaardig als de vondst op de Jong-Zuid. Niet om de hoeveelheid, maar om het feit dat een nieuw goudgebied is getreden in de rij der oude."

★★

In een artikel onder het hoofd „Suriname als goudland" schrijft de West-Indische medewerker van het „Handelsblad" in het nummer van 20 Augustus:

„Ook tot grensdisputen gaf het vinden van goud in de Guyana's aanleiding. Toen in het Lawagebied belangrijke vondsten waren gedaan meende Fransch-Guyana aanspraak te moeten maken op dit gebied tegen de goede rechten van Nederlandsch-Guyana in. Het geschil werd op vriendschappelijke wijze geregeld en de uitspraak van den Czaar van Rusland stelde Nederland in het gelijk.

In Britsch-Guyana, waar de goudindustrie een gelijksoortig verloop had als in Suriname, ontstond een geschil over den loop van de grens met Venezuela. Ook dit geschil werd ten slotte na oneindig geharrewar, waarbij zelfs de goede betrekkingen tusschen Engeland en de Vereenigde Staten gevaar liepen, op vriendschappelijke wijze opgelost. Ik wijs op deze grensgeschillen met een bijzondere bedoeling, omdat in het Zuidwesten van Suriname tusschen de New-River en de Corantijn een gebied ligt, dat wel eens tot een geschil tusschen Engeland en Nederland aanleiding zou kunnen geven. Nu nog niet omdat het nog zoo slecht bekend is. Maar als er eenmaal waardevolle vondsten zijn gedaan dan zal de kwestie natuurlijk onmiddellijk aan de orde komen. Is het daarom niet beter zekerheid te hebben vóór het zoover is?"

★★

„De Banier" van 5 Aug. schrijft:

„Bericht werd te Nw. Nickerie ontvangen, dat de Engelschen als naar gewoonte, bezig waren in de bosschen aan den Hollandschen oever van de Corantijn huis te houden. De beambte van politie Slyters trok er met twee militairen op uit om de stroopers te arresteerren. Op Kanakaboeri aangekomen, bleken de stroo-

pers reeds met hunne houtvloten verdwenen. De stomme getuigen — de stompen van de omgehakte boomen — leverden het bewijs, dat bolletrieboomen, w. o. vele, die nog door balata-arbeiders getapt hadden kunnen worden, het ontgouden hadden. De retributie op het gestroopte hout kwam natuurlijk ook Demerara ten goede".....

★★

In de Surinaamsche bladen uitvoerige berichten over de verscheping van sinaasappelen.

Wij ontleenen aan „De West" van 29 Augustus het volgende:

„Met het s.s. Cottica worden een twee honderd kisten sinaasappelen naar Nederland gezonden, welke geheel onder leiding van het Proefstation geplukt en verpakt zijn. De omstandigheden zijn weinig gunstig voor een hervatting van dezen export, maar het verheugt ons, dat men de zaak toch heeft aangedurfd. Onder de bezending is een partij keurige geselecteerde vruchten van pl. de Guineesche Vriendschap.

Het was gisteren en heden een gezellige drukte op den waagsteiger, waar de vruchten werden ingepakt, onder leiding van het Proefstation geplukt en De vruchten worden naar grootte gesorteerd en door meisjes van het Maria Patronaat, voorzien van handschoenen, uitgezocht en gewikkeld in vloeipapier met het Surinaamsche wapen."

★★

Bij de behandeling door de Koloniale Staten van een bestuursvoorstel tot nadere verhooging der invoerrechten verklaarde het lid May „dat hij het vertikte langer als drijtfol gebruikt te worden en dat hij weigerde met het bestuur samen te werken het volk tot radeloosheid te brengen. Hoe zal men tegenover de immigranten op de plantages staan, die men voorhiel dat, waar het levenspeil gedaald is, de loonen verminderd kunnen worden, als zij straks gewaar worden dat door deze opcenten het niet juist is. Is dit geen misleiding." (Uit het verslag in „De West" van 5 Augustus).

Aan het eind van de zitting verraste de heer May — die 20 jaren een werkzaam lid van de Staten is geweest — de vergadering met de mededeeling dat hij den volgenden dag zijn ontslag zou vragen.

★★

Door de heeren May, Dr. del Prado en Biswamitree is de volgende motie aan de Koloniale Staten ingediend:

„De Koloniale Staten,

gelet op de omstandigheid, dat, naar berichten in de pers, op verschillende landbouwondernemingen de onder contract verbonden arbeiders slechts drie dagen in de week inplaats van zes dagen worden te werk gesteld,

terwijl het bekend is dat van gouvernementswege is toegestaan, dat bij onderling goedvinden van huurder en immigrant, het tusschen de landbouwondernemingen en de arbeiders aangegaan contract, gewijzigd wordt in dien zin dat het bedrag van het vastgestelde minimum dagloon wordt bepaald op 60 cent voor de mannen en 40 cent voor de vrouwen, inplaats van respectievelijk 80 en 60 cent,

overwegende dat het alleszins wenschelijk is, dat de Koloniale Staten daaromtrent worden ingelicht, besluiten:

naar aanleiding van artikel 105 van het Regeeringsreglement der Gouverneur uit te noodigen ten aanzien daarvan aan de Koloniale Staten inlichtingen te willen geven.

Paramaribo, 23 Juli 1932."

★★

De Landbouwconsulent 1ste klasse bij den Landbouvoorlichtingdienst in Nederlandsch-Indië, W. E. K. Baron van Lynden is (wegens opheffing der betrekking) eervol ontheven van de betrekking van landbouwconsulent aan het Landbouw proefstation te Paramaribo.

Curaçao

Scheepvaart.

De cijfers der in het eerste halfjaar op Curaçao ingeklaarde schepen, vergeleken met die van hetzelfde tijdvak in het vorige jaar, zijn: 2376 (2294) stoom- en 691 (517) zeilschepen, metende onderscheidenlijk 14.040.932 (14.205.499) en 62.715 (45.713) M³ netto.

Bezuiniging.

De officieele berichten van 22 en 29 Juli l.l. geven nogal wat ontslagen van ambtenaren, waaronder zes bij het openbaar onderwijs. De politie-berichten melden den terugkeer naar het vaderland van „meerdere" politiemilitairen, voorts dat eenige auto's en motorcombinaties zijn „opgelegd" en de drie politieboten uit de sterkte zijn afgevoerd.

De aanvullende begroting voor 1932.

In ons blad van 7 Juli 11. hebben wij mededeeling gedaan van de aanvullende begroting voor 1932, en in dat van 4 Augustus leidden wij af, dat de Koloniale raad nogal wat geschrapt had. Intusschen blijkt nu, dat de gouverneur zelf die wijzigingen had voorgesteld, en wel bij de memorie van antwoord van 19 Juli 1932. Daarin wordt gerekend op een opbrengst der middelen f 300.000 beneden de raming van de aanvullende begroting. Een gelijk bedrag wil de gouverneur op de uitgaven volgens dat ontwerp bezuinigen. Het verschil tusschen de ramingen van inkomsten en uitgaven wordt echter te klein geacht en vandaar de reeds bekende voorstellen tot versterking der middelen (benzine-invoerrecht en loodsgelden).

Zelfs voor 1933 verwacht het bestuur nu nog een verdere daling.

Teruggenomen wordt de aanvraag van f 20.000 meer voor het bevolkingsregister; in plaats van f 17.000 hooger, worden de politie-uitgaven nu f 30.000 lager geraamd. Voor werkloosheidsbestrijding wordt alsnog f 10.000 aangevraagd, bedoeld voor werkverschaffing.

Ook op andere posten dan de genoemde, is bezuinigd.

Erg vriendelijk!

Een onbekende schrijver in *De Rotterdammer*, pleit in een reeks opstellen over „De verhouding Nederland, Indië, Suriname en Curaçao”, waarin over laatstgenoemd gebiedsdeel maar heel weinig is gezegd, de wenschelijkheid van een Nederlandsch Ottawa, omdat:

„Curaçao een eilandje is met nietonaardige toekomstmogelijkheden”.

Erratum!

Onder het opschrift:

Koloniale Raad.

deelt de N.R.Ct. van 30 Aug. 11. mee het ontslag van een lid der Koloniale Staten van Suriname.

Het erratum van verleden week was geen erratum, wel de plaatsing ervan.

Uit den Verren Vreemde

Weer een Portugeesche vluchteling.

Nog vóórdat de 9 ontvluchten uit Portugeesch Timor de veilige haven hebben bereikt, waar zij in Europa voet aan wal hopen te zetten, is weer een bericht gevolgd over de ontsnapping van een banneling. Wij lezen, dat de Portugeesche autoriteiten om het banningsoord een diepe gracht hebben laten graven en barricaden hebben doen opwerpen, doch dat 't den luitenant Lopas de Aranjó, professor in de astronomie, die als politieke gevangene naar Timor Dilly was gebracht, toch gelukt is, naar het Nederl. gebied te ontvluchten. Hij was ter hoofdplaats Koepang aangekomen en zou, evenals zulks met de vorige vluchtelingen is geschied, naar Java worden overgebracht.

Nadat wij hier 't een en ander hadden medegedeeld in verband met de aankomst van de vorige vluchtelingen op Java, lezen wij nog een paar bijzonderheden betreffende Timor als verbanningsoord, die nu weer actueel geworden zijn.

De Java-Bode van 1 Augustus bevatte een vragen-gesprek, waaraan het hier volgende is ontleend.

„Op onze vraag, hoe de bannelingen op Portugeesch-Timor over het algemeen behandeld worden, antwoordden zij als uit één mond: très mal. Het schijnt, dat zij er bewaakt worden door troepen uit Portugeesch-Afrika, terwijl het kamp omgeven is door een gracht. Te werken behoeven zij er niet, maar daar het kamp in een laagvlakte gelegen is, hebben zij er erg veel last van muskieten en klamboes worden niet uitgereikt! Zij slapen in de barakken ook niet op bedden, maar op baleh-balehs en het bevat er hun allen — er zijn in totaal eenige honderden politieke ballingen bijeen — zoo weinig dat telkens groepen van hen een ontvluchting beramen en het moet gezegd worden dat zij de kunst verstaan....

Toen wij informeerden of wij misschien voortaan periodiek op Portugeesch bezoek zouden mogen rekenen, begon de dokter te lachen, maar hij geloofde zeker, dat weer anderen op hen zullen volgen. Het eenige is, dat zoo'n ontvluchting geld kost. De bootreis naar Europa doet niemand hun cadeau en dus kunnen alleen diegenen pogen te ontvluchten, die in financieel opzicht door familie of vrienden gesteund worden.”

Liberia en de Volkenbond.

Den 26sten Augustus kon men een mededeeling in de bladen vinden, die niet door duidelijkheid uitmuntte. Of begrijpt men dadelijk de beteekenis van het volgend bericht?

„De regeering van Liberia heeft vandaag het Volkenbondssecretariaat doen weten, dat zij in principe het plan aanneemt, dat door de raadscommissie van den V.B. is opgesteld voor de financieele, administratieve en hygiënische maatregelen, die in Liberia met hulp van den Volkenbond doorgevoerd

zouden moeten worden ten einde de slavernij aldaar geheel uit te bannen. Het Liberiaansche parlement stelde nog enkele wijzigingen voor, die eerst later bekend gemaakt zullen worden.

In herinnering wordt gebracht, dat de samenstelling van dit plan in de speciale raadscommissie tot groote moeilijkheden aanleiding heeft gegeven, aangezien Liberia in de eerste plaats bevreesd was voor inbreuk op zijn soevereine rechten en verder beweerde, de buitenlandsche deskundigen, die onder leiding van de Volkenbondscommissie de uitvoering van de aanbevolen maatregelen zou moeten leiden, niet te kunnen betalen. Aan den anderen kant gaven de wijzigingen, die volgens de commissie aangebracht moesten worden in de contracten met de Firestone Comp. en met de American Finance Corporation, tot lange discussies aanleiding. De V.-B.-raad beval nu dit reconstructieplan in zijn laatste zitting aan.”

Wij meenen, dat voor het geheugen van menigen lezer een nadere oprissing welkom kan zijn.

Omstreeks een eeuw geleden, meenden goedgezinde Amerikanen een menschevend werk te doen door de negers, die in den slaventijd uit Afrika naar de Vereenigde Staten waren overgebracht, gelegenheid te geven, desgewenscht naar het zwarte werelddeel terug te keeren. Men koos en kreeg een gedeelte der Guinee-kusten in W.-Afrika ter beschikking. Daar heen werden de zwarte kolonisten gebracht, die zulks verlangden. Hun land kreeg den spreken naam „Liberia”; zij werden financieel gesteund om op dreef te kunnen komen. Maar de oorspronkelijke bewoners van de Peperkust zagen de vreemdelingen niet gaarne komen. Van den aanvang af zette zich een vijandige gezindheid tusschen die bewoners en de Amerikaansche Liberianen. Omtrent het midden van de vorige eeuw achtten de verspreide nieuwe gemeenschappen het oogenblik gekomen om een „nationale gemeenschap”, een republiek, te vormen. Zij namen de constitutie der Ver. Staten van N.-Amerika tot voorbeeld. Een president, een kamer van vertegenwoordigers, een senaat, wetgevende, uitvoerende, rechterlijke macht. Dit alles echter voor de geïmporteerde onderdanen, die zich tot beheerschers maakten over de inboorlingen. De geest van den tijd bracht mee, dat men dit alles in het buitenland als iets heel moois ging beschouwen. De neger-republiek werd gaarne erkend.

Aanvankelijk leek alles nog al goed te gaan. Althans men hoorde niet veel ten nadeele van den jongen staat. Inderdaad sukkelde deze echter van den aanvang af, met zijn financiën, heerschten in het binnenland zeer bedroevende toestanden en werd er met het begrip recht op de meest willekeurige wijze omgesprongen. Hierop nu is onlangs de aandacht op zoodanige wijze gevestigd, dat de Volkenbond, waarvan Liberia lid is, zich ermede is gaan bemoeien en de Ver. Staten hebben hun medewerking verleend om den waren toestand te leeren kennen en de misstanden te doen verdwijnen.

John King, de president der republiek, hield zich eerst groot tegenover de beschuldigingen, hij verzocht zelf aan den V.B. om een onderzoek door een internationale commissie, doch tevens om financieelen steun, daar hij het gebrek aan middelen als de oorzaak van bestaande misstanden noemde.

De te Genève benoemde commissie stond onder dr. Christy als voorzitter. Zij begaf zich naar Monrovia, Liberia's hoofdstad. Daar werd haar volle medewerking toegezegd. In werkelijkheid stuitte zij echter op onwil en groote tegenwerking. Het rapport, dat zij uitbracht, was fnuikend voor hen, die de leiding der zaken hadden in de republiek.

Bestond de slavernij niet in den vorm van verkoop van menschen, feitelijk was zij toch nog ten volle in gebruik. Lijfeigenschap, pandelingschap, ter schuldafdoening, in leengebruik. Levering van niet-vrijwillige werkkrachten, die onder politie-toezicht naar Fernando-Po (Portugeesch) en Gaboen (Fransch) verscheept werden. Hooge functionarissen der republiek maakten op hun bezittingen gebruik van gedwongen arbeid zonder loon. In de rapporten kwam vooral de vice-president, de heer Yancy, er slecht af.

Een z.g.n. Grens-macht trad tegen de oorspronkelijke bevolking als dwang- en bestraffingsmiddel op en daarbij werd niets en niemand ontzien, wanneer een bevolen maatregel ten uitvoer moest worden gelegd.

Van een overzichtelijk financieren der staatsmiddelen was geen spoor aanwezig.

President, vice-president en ministers begrepen heen te moeten gaan. Maar spoedig daarna vernamen men, dat de waardigheidsbekleeders, welke in hun plaats getreden waren, zich de gevoelige bestraffing van een stad, die aan de commissie van onderzoek vele gegevens had verschaft, tot eerste taak had gesteld. De regeering te Monrovia ontkende dit niet, zij eischte het recht op binnenlandsche wanorde te onderdrukken zooals zij het zelf noodig acht.

In overeenstemming met de regeering wees de V.B. een speciale commissie aan tot steun van het Liberiaansche kabinet, een deskundige voor het algemeen bestuur, een voor de financiën, een voor de hygiëne ¹⁾.

Nagekomen Berichten.

Alle verder uitgebrachte rapporten hebben de dringende noodzakelijkheid bevestigd om de ongelukkige oorspronkelijke bevolking te onttrekken aan den willekeur van haar wreede overheerschers. De voorstellen strekken dan ook tot verdeeling van het binnenland in drie provincies, die elk een buitenlander tot chef en tot sous-chef zullen krijgen.

Ook voor de algemeene gezondheidsverzorging is een regeling ontworpen, die, met den dienst der hospitalen, onder hoofdleiding van buitenlanders zal komen.

Voor de financieele-regeling had de republiek zich al eerder tot Amerika gewend. In 1925 liet de Plantersvereeniging Firestone Comp. zich vinden voor een contract met het kabinet van Monrovia, berustend op de levering van rubber. Door haar bemiddeling stond de American Finance Corporation een leening van 5 miljoen dollar toe, op bepaalde waarborgen. Het eerste deel van deze leening werd 1 September 1926 gestort. Maar voor de storting van het tweede gedeelte is overeengekomen, dat de douane-inkomsten een zeker bedrag moeten bereiken en in de tegenwoordige omstandigheden kan hiervan zelfs geen sprake zijn. Hierdoor kan Liberia niet beschikken over de 2.800.000 dollar, waarop het nog gerekend had. Er moesten dus wijzigingen worden gebracht in de aanvankelijk opgestelde overeenkomsten. Hiervoor schijnt, volgens opgemeld bericht, een goede oplossing gevonden te zijn.

De regeering van Liberia heeft haar instemming betuigd met de voorstellen van de commissie voor de financieele, administratieve en hygiënische maatregelen.

Naar 't zich laat aanzien, is de V.B., in samenwerking met de regeering der Ver. Staten, er in geslaagd, een oplossing te vinden waardoor de misstanden in Liberia, dank zij leiding van blanke zijde, zullen kunnen verdwijnen, terwijl de soevereiniteit van Liberia als staat toch onaangetast kan blijven — althans in theorie.

¹⁾ Documenten van den V.B. C 485 en 486, VII 1932. La Dépêche Coloniale. 20—23 Augustus.

Ingezonden

De Witte Kruis-Kolonie.

De bekende Witte-Kruis Kolonie bij Salatiga ontving van een onzer leden een gift, die daarvoor het volgende schrijven van de directrice der kolonie ontving, hetwelk wij hier gaarne afdrukken teneinde het wel zeer sympathieke werk, dat door mevr. van Emmerik en de haren wordt verricht opnieuw onder de aandacht van onze lezers te brengen:

Zeer Geachte Heer,

Uwe postwissel heb ik heden ontvangen. Heel veel dank voor uwe zoo welkome gift. In dezen tijd zijn we er mee dubbel blijde.

Het treft me altijd bijzonder als ik een gift uit Holland ontvang. Ik gevoel zoo dat het werkelijk uit sympathie is met ons streven om de Inlanders te helpen.

Ook wij gevoelen de druk van de tijdsomstandigheden, maar God heeft ons wonderlijk geholpen. Ook doordat Hij het hart van Zijne Excellentie heeft geneigd om ons de subsidie te geven.

Met de meeste achting en nogmaals dank.
God zegene U.

ALICE VAN EMMERIK—Cleverly.

Nieuwe Uitgaven.

Bij Kohlbrugge's Inleiding tot de vergelijkende volkenkunde getiteld: 'smenschen religie.

De ethnoloog Kohlbrugge heeft gemeend te moeten schrijven monografiën, houdende samenvattende studiën over de belangrijkste deelen der volkenkunde. De schrijver hoopt daarmee te komen tot een leerboek der vergelijkende volkenkunde, als na dit enkelschrift meerdere zijn gevolgd.

Het werk is in zes deelen verdeeld, gemerkt: A—F; een bijlage bevattende het autonome Buddhisme en het heteronome Christendom, voorts een literatuurlijst en een lijst van de illustraties in het boek voorkomende.

Het overgroot gedeelte is gewijd aan klanken, die voor velen vreemd zijn, de leer der krachten of dynamisme of zooals de schrijver, die ook noemt, het emanisme; aan de magie en de religie bij lagere godsdienstvormen en aan het animisme.

De leer der krachten, zooals primitieve volken die denken, is een onderwerp gebleken te zijn, dat om het buitenissige, dat er onwillekeurig inzit, veel aantrekkingskracht heeft gehad voor ons Westlingen. Toen ik onlangs nog eens Measa opsloeg, een werk van Dr. Albert Kruyt, onze a.s. directeur van het Ethnografisch museum te Leiden, begreep ik heel goed, hoe Kruyt zich opgelucht moest voelen, toen hij, die toch met wijlen Dr. Adriani een kenner der Toradja's is, tot zijn groote teleurstelling op een bepaald terrein den Toradja niet kon volgen. In dat opzicht was het animisme van zijn hand uit het jaar 1905 een onvolledig werk. De oogen zijn hem open gegaan, dank zij de onderkenning van het dynamisme, kon hij thans eene verklaring voor tal van handelingen bij den Toradja van Midden-Celebes vinden. Mr. v. Ossenbruggen was het, die het eerst in ons land op het dynamisme de aandacht vestigde in zijn werk: Het primitieve Denken, enz.

Ook in het adatrecht van Borneo van Dr. Mallinckrodt kan men in het eerste deel uitvoerig nog eens lezen over dit onderwerp; hij was door bijzondere omstandigheden een kenner der Dajaks; hij bracht Westersche inzichten weer nader tot de Dajakziel. Kohlbrugge heeft daarvan dankbaar kunnen profiteren, toen hij zijn jongste werk opzette. Het is die stralende kracht, die overal en onder allerlei vormen, bij allerlei volkeren voor den dag komt, natuurlijk bij de primitieve het meest aanduidbaar, al zijn er rudimenten bij z.g.n. beschaafde volken aan te toonen.

In de 2e paragraaf gaat de schrijver uitvoerig na de leer der krachten bij de natuurvolken: „taboe” wordt bekeken o.m. naaktheid van het lichaam als bevordering van uitstraling van magische krachten; wij voelen dat als iets ontastbaars, het doet ons niet huiveren, zooals de arme Dajak, die allerlei voorzorgen heeft te nemen maar toch... het is iets psychisch. Wij kunnen ons indenken, hoe de arme Dajak koppen moet gaan snellen, gelet op die krachten; niet uit wreedheid deed hij het, al moest 't Gouvernement ook streng optreden immers de menschen moesten tegen zich beschermd worden. Men weet nu de beweegreden, men zorge den primitief zoo spoedig mogelijk te ontdoen van zijn geloof aan die krachten; flink laten binnendringen van beschaving, van ware beschaving op den grondslag van gelijkheid, niet met het denkbeeld van den rassenwaan van den Westering, daarom kunnen missie en zending zooveel goeds doen. Naast goede krachten kennen de primitieven ook kwade, de in het kraambed gestorven vrouw bijv. was buitengemeen gevaarlijk voor de omgeving. Hierin loopt doorheen ook de versterking, het zich dus toe-eigenen van magische krachten ter versterking, terwijl bepaalde toestanden verzwakking kunnen teweeg brengen.

Onheil-afwerende koppen: de Hindu-Javaansche sculptuur is er vol van; op de Indische Tentoonstelling kunt u ze vinden in en tegen den wand van het groote gebouw; de Kala-koppen zoo veelvuldig aangetroffen, alles wijst op een dergelijk spel.

Gaat men van bepaalde voorwerpen of natuurobjecten niet onbezielde krachten veronderstellen, maar geesten, wefnu dan is men in het animisme beland. Als de primitief in alles een persoonlijkheid ziet of een wil eraan toekent, dan is het „animisme”. Ik kan hier niet op ingaan, maar interessant is het om in Kohlbrugge's boek, dat alles nog eens uitgestald te volgen.

Dat aan de magie een afzonderlijke paragraaf is gewijd, valt niet te verbazen, immers is de magie niets anders dan de practische toepassing van de leer der krachten.

Tooverij bijv. dat is de eenvoudigste vorm; doch er zijn er zooveel meer gecompliceerder, dat ik anders te ver zou gaan, doch het bestaan ervan zij even vermeld. Het aardige is, dat teekeningen overal een toelichting geven.

Ook over amuletten, die wij alle bij naam kennen en fetischen de laatste een voorwerp, waaraan

men persoonlijkheid toekent en die men dan ook in de gedaante kan herkennen, dat is tenminste heel dikwijls; waar dit niet het geval is, krijgt men grensgevallen tusschen fetisichisme en amuletisme. Ook oer-natuurgodsdienst, totemisme (denk eens aan de Roodhuiden van N.-Amerika, wier leven door May zoo goed beschreven is) en taboe. Ook over zelfstandige krachten wordt het noodige meegegeeld „fatum”, noodlot e.d. dan over orakel en waarzeggerij.

Zeer interessant zijn de beschouwingen over magie en religie bij lagere godsdienstvormen, dan wordt het animisme nog eens afzonderlijk goed bekeken; het dynamisme en animisme naast elkaar gezet, ze loopen dikwijls dooreen. Dr. Mallinckrodt wees daarop reeds, terwijl de combinatie met amulet en fetisch even voorgebracht wordt om dan te ontdekken, dat het terrein in het geheel niet makkelijk is te overzien. De demonologie voor hem, die de oude cultuur der Indiërs kent, geen onbekend terrein, wordt dan aan een bespreking onderworpen alsmede het sjamanisme, een vorm, die men in N.-Indië ook kent. Eindelijk komt het polytheïsme aan de orde, dan het primitief monotheïsme, om te eindigen met het ethisch monotheïsme.

Allemaal onderwerpen, die den lezer nieuwsgierig moeten maken.

Voor den belangstellenden lezer en vooral voor dengene, die eens wat meer wil weten zonder dan in griezel dingen te moeten vervallen, is dit kostelijke litteratuur, alleen de zaak is niet eenvoudig om wat men leest aan zich toetsende op te nemen en te verwerpen.

Mr. Drs. P. A. F. BLOM.

Berichten der Afdeelingen

Afdeeling Apeldoorn.

Van een première, een reclameraam en onze plannen.

Als dit onder de oogen van de „Oost-en-Westers” komt staat ons reclameraam al een dag of drie. Maar laat ik regelmatig vertellen. Zooals in 't vorige K. W. reeds bericht is zijn dr. v. d. Sleen en ir. Soeters 8 Aug. per Stuyvesant teruggekomen. In de afgelopen week hadden voorzitter en secretaris met nog eenige genoodigden het voorrecht een belangrijk deel der films op die reis gemaakt ten huize van den heer Soeters bij te wonen. Wij kunnen hier mededeelen, dat ze schitterend zijn van opname; uitgebreid, leerzaam en up to date in letterlijken zin. Bovendien zijn er ook een zeer groot aantal stil staande beelden en hebben we ook een uitgebreide collectie voorwerpen kunnen bewonderen. Het spreekt van zelf, dat wij voor leden en belangstellenden gaarne daarover eenige lezingen met films en plaatjes willen geven. De Volksuniversiteit had reeds eerder één lezing vastgelegd, die gaat maar over één onderwerp. Dus zijn er besprekingen gaande met andere vereenigingen om te komen tot een serie lezingen (zes b.v.) waarin de heele reis wordt verteld en vertoond. Mocht geen overeenstemming bereikt worden, dan geeft „Oost en West” twee lezingen met dr. v. d. Sleen als spreker. Hierdoor kunnen we op 't oogenblik niet een bepaald programma opgeven — maar voor 't geval de lezingen van dr. v. d. Sleen verschoven moeten worden heeft 't Bestuur reeds overwogen eerst een of meer andere avonden te organiseren. Dat berichten we zoo spoedig mogelijk.

Deze week „komen we uit” met een reclameraam in Dixon's Boekhandel in de Hoofdstraat. Dat zit zoo. Er was evenals aan ieder ander afdelingsbestuur gevraagd, bijzondere aandacht te vestigen op 't gedenkboek van de Parijsche Tentoonstelling. We kregen eenige exemplaren en dat zoo alléén in een étalage te leggen leek ons wel wat mager. Daar moest wat bij en om. En zoo kwam 't idee van 'n heele „Oost en West”-étalage. Nietwaar, bij 't begin van de najaarscampagne, als je met 't voordeel van 't laatste kwartaal, de meeste leden kunt vangen. In 't vooruitzicht de lezingen van dr. v. d. Sleen en deze mooie uitgave, alles bij elkaar ruim voldoende om 't idee uit te voeren. En zoo hebben we dan in het midden de reclameplaat van de I. T. A. ingelijst en een zilveren plaatje er op met „Oost en West”; wat lager de herinneringspenningen van ons 25-jarig jubileum en van de I. T. A. en onze kernspreuk en het gedenkboek „Vincennes”. Links kains en wat koper en werken betrekking hebbend op de „Oost”, gedeeltelijk uit particulier bezit, gedeeltelijk van den boekhandel. Rechts verschillende dingen van de expeditie „v. d. Sleen”, kersvers uit de West meegebracht — dus reclame voor 't boek — voor de a.s. lezingen en voor de afdeling. Tevens hebben we hierdoor de leden attent gemaakt op hun vereeniging en hopen, dat een en ander hen zal opwekken de geleerden te versterken. Misschien vinden andere afdelingen, dat ze dit ook eens zouden kunnen probeeren. In alle geval: Baat 't niet, 't schaadt toch ook niet!

De Secretaris,

Jagersweg 42, Tel. 4027,
Postgiro: 93038.

Van onze Adverteerders.

50-Jarig jubileum der Firma N. Loeb.

Vrijdag, den 9den September zal het 50 jaar geleden zijn dat de Firma N. Loeb, Noordeinde 109 te Den Haag, werd opgericht door den heer N. Loeb.

De tegenwoordige firmant, de heer P. Loeb, de zoon van den oprichter dezer bloeiende firma, was zoo bereidwillig ons een en ander mede te deelen over de geschiedenis van de firma.

Nadat de oprichter der firma, de heer N. Loeb, — thans een krasse oude heer van 78 jaar, die het jubileum van zijn zaak natuurlijk zal bijwonen — het klein begonnen winkeltje gedurende ongeveer 5 jaar in het perceel Noordeinde 139 had gedreven, moest dringend tot uitbreiding worden overgegaan en werd het huis aan No. 109 betrokken. Eenige jaren later bleek alras, dat het onmogelijk was, een zaak in meubelen, huishoudelijke artikelen, kleeding, enz., enz. die steeds zoo geheel met haar tijd wist mede te gaan, in dit huis gelegenheid zou krijgen tot vollen bloei te komen en in den loop der tijden werd No. 111 ook bijgetrokken. In 1912 verliet de oprichter de zaak en werd zijn zoon, de tegenwoordige eigenaar, eenig firmant. In 1923 werd overgegaan tot een gedeeltelijke verbouwing en sindsdien siert dan ook een fraaie gevel dit huis.

De heer Loeb is een optimistisch zakenman, die door zijn buitengewone energie de firma ook in moeilijke crisisjaren met beleid heeft gedreven. Door gemakkelijke betalingsvoorwaarden op zeer gunstige condities heeft de firma zich de sympathie weten te verwerven van het Haagsche publiek, dat ongetwijfeld hiervan op Vrijdag ondubbelzinnig blij zal geven.

Wij voegen van ganscher harte onze felicitaties bij die van vele anderen.

Meubelmagazijn C. J. Meijer.

In het perceel Weimarstraat 209 heeft de heer C. J. Meijer sedert enkele dagen een geheel naar de eischen ingericht meubelmagazijn geopend, waarin hij zijn cliënten kan laten zien hoe een woning door toepassing van het juiste meubel op de daarvoor aangewezen plaats, een gewaarwording van zelfgenoegdheid geeft. Door aanbrenge van veel licht en een tweetal schijnwerpers in de etalage, komen de talrijke meubelen die men naar teekening in elke gewenschte stijl kan verkrijgen, zeer goed uit, en is de keuze in woon-, alsmede slaapkamer-ameublementen bijzonder uitgebreid. Een bijzondere attractie van deze firma zijn wel de heerlijke couches (slaapsofaas) met moderne meubelstof overtrokken, die, indien zij niet voor den nacht benut behoeven te worden, een keurig meubel vormen in de huiskamer.

Naast de meubelafdeeling waarvan vele exemplaren in natura voorhanden zijn, heeft de firma ook de beschikking over een monstercollectie stoffen, vloer- en wandbekleding, alsmede linoleums van de meest erkende grossiers.

Bij de opening der zaak gingen de meubelen schier schuil achter de talrijke bloemstukken die den ondernemer werden toegezonden.

Mededeelingen

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Voor de leden in Ned.-Indië.

De leden die in Ned.-Indië verblijven worden vriendelijk verzocht de door hen verschuldigde contributie aan hem over te maken, zoodra door hen ontvangen is een postwisselformulier en zulks teneinde verdere kosten op de inning dier contributie niet noodeloos te vergrooten.

De Hoofdvertegenwoordiger van Oost en West,
L. M. F. PLATE.

Informatie-Bureau.

Het Informatie-bureau der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag, is dagelijks geopend van 10—12 en van 2½—4 uur (des Zaterdags alleen tot 12 uur).

Verkrijgbaar ad f 0.25 „Curaçao”, naar de laatste gegevens bewerkt door het Bestuur der afdeling aldaar, welker secretaris, de heer H. J. C. Bodenburg Hellmund gaarne bereid is verdere informatiën omtrent Curaçao aan belanghebbenden te verstrekken.

VICTORIA-WATER
OBERLANNSTEIN
HEERLIJK GEZOND
NATUURLIJK BRONWATER 5304

VAN DE REDACTIE.

De K. N. I. L. M. in Juli 1932.

Het vervoer liep in Juli, evenals in vorige jaren, in vergelijking met dat in Juni eenigszins terug. Totaal werden vervoerd 1013 passagiers, als volgt verdeeld:

Batavia—Bandoeng	286
Bandoeng—Batavia	290
Batavia—Semarang—Soerabaja	102
Soerabaja—Semarang—Batavia	104
Batavia—Palembang—Singapore	19
Singapore—Palembang—Batavia	14
Batavia—Palembang—Pakanbaroe—Medan	23
Medan—Pakanbaroe—Palembang—Batavia	11
Rond- en speciale vluchten	164

Totaal 1013

Aan vracht werd vervoerd 6554 kg. De luchtpost toonde een vooruitgang van meer dan 100 kg. en bedroeg 1882 kg. gelijk aan ± 118.000 brieven.

Bovendien werden vervoerd 129 kg. luchtpostpakketten, welk resultaat voor de eerste maand, dat dit vervoer is opengesteld zeer bevredigend genoemd mag worden. Bij het meer bekend worden van dit nieuwe vervoer is een toename zeer waarschijnlijk.

Voor een sigarettenfabriek werd weer een belangrijke strooivlucht gemaakt, ditmaal boven Oost Java en Madoera.

Een dankbaar gebruik van het K. N. I. L. M. vliegtuig maakte een toerist, die op Maandag van Soerabaja naar Batavia vloog en op Dinsdagmorgen vandaar naar Singapore, waar hij nog juist op tijd aankam om de Dollarboot te halen, die om 2 uur dien dag naar Europa vertrok.

Luchtpost naar Indië.

Met het vliegtuig dat op 1 Sept. j.l. van Schiphol naar Ned-Indië is vertrokken werd 210 K.G. 024 G. bruto luchtpost verzonden, met een netto gewicht van 184 K.G. 694 G.

De zending bevatte 11554 brieven t/m. 5 gram; 1216 brieven t/m. 10 gram; 1862 stukken zwaarder dan 10 gram; 274 briefkaarten en postwissels; 2390 stuks bestemd voor tusschenliggende landen; tezamen 17295 stuks.

De 1ste Prijswinnaars van het Wereld Dans Kampioenschap
SILVESTER en Max STEWART
waren onze voorlichters bij ons laatste bezoek aan Londen
MODERN
DANSEN LEERT U HET INSTITUUT
ENG. STIJL
MUNTZ DELFTSCHELAAN 56 TEL-331288
LUN 6-11-12-13 UITSTAPP. HOBBERMAPLEIN
CLUB 075-066 KL. CLUB 1-DRIVELESS 10 250 20 5-2H 4- MEND 350-

5288

Schoenmakerij en Lederhandel „De Econoom“
Laan van Meerdervoort 570A (begin lijn 3)
DEN HAAG. TELEFOON 333706.
JACOB GILLESSTRAAT 12 — Telef. 556022
PRIMA SCHOENREPARATIEN
Kwaliteit hoog. Prijzen laag. 5498
Tevens groote sorteering School-, Acten- en Muziektasschen, Bagage-Artikelen, enz. enz.

Internation. Chauffeur Mechanicienschool
DE VOOGT
Refer. van Rijks- en Gem. Instellingen
Vraagt prospectus Telefoon 114295
55 Amsterd. Voerkade 55, Den Haag. Let op julisten naam en adres

5009

Efficiency is een geestelijke eigenschap; niet een technische methode. Onvoldoende kennis van het Engelsch heeft die dwaling doen ontstaan. (Maandblad „Succes“).

HAAGSCHE STEENKOLEN MIJ.
v.h. J. KEMPS
le v. d. Boschstraat 4
DEN HAAG
5094 **TELEFOON 772180**
Profiteert van onze voorjaarsprijzen.

Het aangewezen adres voor gebruikte en nieuwe **AUTOMOBIELEN** is **P. KIEFT**, Zeezwaluwstraat 2-2a, einde Houtrustweg. Tel. 555068. Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West“. Tevens expert van alle Automobielen. 5263 In- en verkoop van nieuwe en gebruikte Automobielen.

Radiotelefoonverkeer met Indië.

Gedurende de maand Augustus werden in het radiotelefoonverkeer met Ned-Indië in totaal 260 gesprekken gevoerd, waarvan er in Nederland 90 en in Indië 170 werden aangevraagd.

Van de hier te lande aangevraagde gesprekken hadden er 52 betrekking op zakelijke- en 38 op familie-aangelegenheden. Voor Indië bedroegen deze getallen resp. 93 en 77.

In totaal werden 193 gesprekken van huis uit gevoerd, waarvan in Nederland 63 en in Indië 130 werden aangevraagd.

In het radiotelefoonverkeer Europa/Ned-Indië via Nederland werden in Augustus in totaal 9 gesprekken gevoerd, n.l. met België 2, Engeland 1, Frankrijk 1, Spanje 4 en Zwitserland 1.

Luchtpost uit Indië.

Blijkens mededeeling van de Indische Postadministratie heeft het retourvliegtuig „Ijvogel“ van den Holland-Indiëdienst 167 K.G. post aan boord, bestemd voor Nederland.

Bestemd voor uitzending naar Nederlandsch-Indië.

M. Lunenburg, hoofdonderw. b.h. o.l.o., Tuinwijklaan 33, Haarlem; G. Velden, hoofdonderw. b.h. o.l.o., Kleine Houtstraat 19 rd., Haarlem; R. Kool, hoofdonderwijzer b.h. o.l.o., van Brakelstraat 32, Den Haag.

In Nederland aangekomen verlofgangers.

W. E. Hermans, contr. 1e kl. P.T.T., Noordeinde 37, Leiden; E. Chr. Agerbeek, dir. der Techn. school te Bandoeng, Brederolaan 16, Heemstede; J. L. L. Ph. Driion, hoofdwerktuigkundige bij 's lands Baggerbedrijf te Tandjong Priok, Copernicusstraat 1, Den Haag; H. Agneessens Filz, adj.-contr. b.d. Dienst der Land. Inkomsten, v. Weede v. Dijkveldstraat 37, Den Haag; mej. J. C. A. Lichtenbelt, wnd. directrice der Norm.sch. v. Inl. hulponderw. te Jogjakarta, Papagaaiiaan 42, Den Haag; H. J. v. de Woude jr. 2e kl. b.d. Waterstaat en 's lands B.O.W., Ieplaan 2a, Den Haag; W. Th. v. Dusseldorp, vakonderw. a.d. Openb. Ambachtsch. v. Ind. te Soerabaja, Wierdenschestraat 33, Almelo; F. J. Hoesen, leeraar b.d. H.B.S. te Bandoeng, Leuserweg 246, Amersfoort; J. Chr. v. Vlaardingen, contr. 1e kl. b.d. P.T.T., Stadionkade 74 II, Amsterdam; J. C. K. van Toorenburg, ing. 1e kl. b.d. Waterst., Hoogerheide 4, Oosterbeek; F. S. de Vries, vakonderw. te Batavia, Koudum (Fr.); F. J. Zwalje, schoolhoofd b.h. O.W.L.O., de Ruyterstraat 52, Den Haag; prof. dr. mr. R. D. Kollewijn, hoogleeraar a.d. Rechthoogeschool te Batavia, Spanjaardlaan 7,

Mutatiestaat van 31 Augustus tot 7 September '32

Nieuwe Leden:

Dr. W. C. Klein, m.i.-geoloog, Hoofdkant. B.P.M., Den Haag, v. Alkemadeaan 328.
C. B. Eenhoorn, Officier van de Marine Stoomvaartdienst 1e klasse, Den Helder, Ankerpark 19.

Voorgesteld door:

Eigen aanmelding
den heer B. Hoekstra te Den Haag.

Afschrijvingen:

H. A. Surink, Deventer, Brinkgreverweg 73.

R. I. P.

Mevrouw M. Bijdendijk—v. d. Schuyt, Amersfoort, Thorbeckeplein 2.

Adresveranderingen:

P. C. Woudsma, van: Bloemendaal, Plantsoenlaan 10, naar: Amsterdam-Z., Beethovenstraat 14.
J. N. Preijer, Amsterdam, Vondelstraat, van: 106, naar: 162.
J. A. Vorstman, Gedipl. Gezaghebber B.B., van: Leiden, Hooge Rijndijk 99A, naar: Batavia, p.a. Ned. Ind. Escompto Mij.
K. H. Jäger, Adm. Ambt. B.B., van: Leiden, Hooge Rijndijk 99A, naar Batavia-C., p.a. Dep. B.B.
Dr. R. Wind Hzn., Opperhoutvester, van: Zeist. Verlengde Slotlaan 152, naar: Buitenzorg, p.a. Hoofdkantoor van het Boschwezen.
D. van Wijk, Controleur B.B., van: Baarn, Schooldwarsstraat 1, naar: Fort van der Capellen (S. W. K.)
K. W. F. van Langen, Kapitein-Intendant, van: Den Haag, J. P. Coenstr. 38, naar: Bandoeng, p.a. D. v. O. Afd. VII. B.
J. W. E. Hoffmann, Oud Officier van Gez. N.-I.-L., van: Eindhoven, naar: Amersfoort, Vondelplein 11.
J. A. M. Plasmans, Controleur 1e kl. B.B., m.v., van: Meulaboh, naar: Bergen-op-Zoom, Pomonaanlaan 34.
A. G. J. C. Wilkens, Luitenant-Kol. Veld-Artillerie b.d., Bergen-op-Zoom, van: Van Hasseltstraat 18, naar: Auvergnestaat 39.
G. Frohwein, Nijmegen, van: Broekhuysenstr. 33, naar: Graadt van Roggenstraat 26.
J. A. M. Bruineman, Nijmegen, van: Groesbeekscheweg 400, naar: St. Annastraat 174.
P. Eibergen, Leeraar G.H.B.S., Groningen, van: Lohmanplein 9b, naar: v. Houtenlaan 36.
Mevrouw M. H. A. Hazelhoff—Schadee, Den Haag, van: Weissenbruchstr. 146, naar: Frederik Hendriklaan 225.
A. Wurfbaan, Den Haag, van: Frederik Hendriklaan 53, naar: Kwekerijweg 19.
M. van Hardeveld, Oud-Administrateur van Financiën, van: Soerabaja, naar: Toeloengagoeng, Kediristraat.
H. Agerbeek, Kapitein Infanterie, thans te Magelang, Achterkampement No. 6.
Ir. F. C. Frumau, Oud Directeur Publieke Werken, te Soerabaja, thans: Hogendorplaan 68.

Slotboom
ZEESTRAAT h. BAZARSTRAAT

ANNO 1802

5096

SPECIALITEIT: CENTRALE VERWARMING MET OLIESTOOK-INRICHTING

Leeuwarden; mej. C. J. D. Klumperbeek, hoofdonderw. b.h. O.W.L.O., Piet Heinstraat 106, Den Haag; P. C. A. M. de Bruyn, Mulo-onderw., Nw. Holleweg 368, Beek bij Nijmegen; G. S. Sanders, pl.v. insp. van het Inl. Onderw. Titiaanstraat 28B, Amsterdam (Z.); H. Stevens, hoofdcommissaris bij de P.T.T., Poste-Restante, Beilen; J. A. M. Plasmans, controleur 1e kl. b.h. B.B., Pomonaanlaan 34, Bergen op Zoom; ir. E. van Vloten, ir. 1e kl. bij den Waterstaat en 's lands B.O.W., Ooievaarlaan 27, Den Haag; J. Loots, Mulo-onderw. p.a. Jac. Loots, Vierhuizen gem. Ulrem (Gr.).

Met Pensioen.

C. F. Ijspeert, insp. Inl. Onderw. Sweelinkplein 23, Den Haag; A. ten Oever, Vakonderw. te Soekaboemi, Oostersingel 23, Assen; H. Preuyt, werktuigk. bij de S.S., Regentesselaan 76, Den Haag; J. B. Meyer, stationscomm. bij de S.S., Copernicusstraat 263, Den Haag; A. Rookhuizen, dir. op. Mulosch. te Padangsidempoean, Segbroeklaan 64, Den Haag; J. Rijkse, idem, te Fort de Kock, p.a. R. Rijkse, Oranjelaan 8, Hilversum; J. H. Macpherson, hoofdopz. Mar. Etabl. te Soerabaja, p.a. P. Emmer, P. Krugerlaan 25, Haarlem; J. G. Blok, tijd. wnd. contr. 1e kl. P.T.T., Bosschestraat 38, Scheveningen; R. M. Versteegh, cond. 1e kl. S.S. en Tr., H.T.O., kamer 360, Den Haag; J. F. Thepass, contr. 1e kl. P.T.T., Abeelstraat 34, Den Haag; P. K. de Klerk, hoofd op. H.I.sch. te Menado, 1e Const. Huygensstraat 251, Amsterdam; C. A. Schoejen, ambt. I. U. en Acc., Galvanistraat 85, Den Haag; F. I. Metekohy, 1e commies S.S. en Tr., Weimarstraat 135, Den Haag; G. E. R. Davies, hoofdcontr. P.T.T., Franklinstr. 120, Den Haag; C. A. 't Hoen, techn. ambt. 1e kl. P.T.T., 1e Sweelinkstraat 111, Den Haag; J. E. Polak, off. van gez. 1e kl., Groenhovenstr. 5, Leiden; J. M. W. Grootenboer, majoor der inf., Karel Reinierkade 21, Den Haag; E. van Millingen, o.luit. inf., Terrasweg 10, Santpoort; P. J. A. van Maurik, generaal-majoor inf., Juliana van Stolbergplein 10, Den Haag; J. D. Thie, onderluit. inf., Piersonstraat 8, Nijmegen; M. Bouma, onderluit. adm., Leeuwarden, H. D. C. Poolman, kapt. art., Obrechtstraat 292, Den Haag.